

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בשביל להתחתן לא מספיקה התאמה שכלית,
אלא נדרשת גם משיכת הלב (לפחות ברמה בסיסית).
במושגים של "קנין משיכה", על החתן-הקונה למשוך את ה"חפץ"
בו הוא חפץ בכל לבו — למשוך את לבה של הכלה.
בהחלטה להתחתן יש משקל עיקרי למשיכת הלב של האשה דווקא.

[מתוך השיעור 'סוד הקנין']

וירא תשפ"ג

25 "שמע בקלה"
מלכות ישראל – תיקון המדינה
שרה מעודדת הגירה

26 הסיפור החסידי
"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"
רבי יעקב מהוסיאטין

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
תחפוש בשביל שליחות
וגיור שלא לשמו

**29 פְּאָדוּר דֵּי לְבָבִים
קְשֶׁר עַל בְּאֵמַת**
רְדִי יִלְפֹד אוֹתְנִי מֵהִי פְּרִיתֵת בְּרִית
וּבְפֹהָהּ הִיא שׁוֹנָה מִהַבְּטָחָה רְגִילָה

04 התגלות טבעית
נקודה מעובדת
כח ברית המילה – התגלות אלקית
במודעות טבעית

05 סוד הקנין
שיעור לבנות תיכון 'יעלת חן'
סוגיות יסוד ב'קנין' בנגלה, בחסידות
ובעבודת הנפש

**13 "זירא אליו" –
סדר ההתגלויות לאברהם**
'קול שמחה' לפרשת זירא
לימוד שתי תורות בקול שמחה על
התגלות ה' לאברהם לפני ואחרי המילה

20 "להנחיל אוהבי יש"
כוונת אברהם אבינו בברכת ישתבח
פתח להתבוננות חדשה בהשתלשלות
כל כחות הנפש

23 נדר הגירושין
"ויצאה והיתה" – הערות במסכת גיטין
חקירות למדניות ומשמעות פנימית

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות היקרים**. שבת **פרשת וירא** בפתח ועמה גליון נוסף, מלא ועמוס בכל טוב.

מה בגליון?

שבת מלאת שיעורים עברה עלינו בשבת האחרונה **בכפר חב"ד** ואת חלקם נוכל לקרוא כאן בגליון שלפנינו. **שיעור הראשון – סוד הקנין** – שיעור מליל שבת **לבנות תיכון 'עלת'חן' בירושלים**, עסק הרב בדברי חז"ל במסכת אבות **"חמישה קנינים קנה הקב"ה בעולמו"** כשאחד מהקנינים הוא אברהם אבינו. השיעור מתחיל בביאור **סוגית קנין בנגלה**, תוך השלכות יפהפיות לנושא הקידושין, ממשיך בביאור חמשת הקנינים לפי **דרוש של רבי איידיק מהומיל ומסיים בביאור משמעות הקנין בעבודה הפנימית בנפש**.

שיעור השני, שיעור מצפרא דשבתא, לימד הרב מספר **תורות מהספר 'קול שמחה'** אותו מלמד הרב השנה מדי שבוע [שיעור זה, בחלק השיעורים, מחליף השבוע את המדור הקבוע] העוסקות **בהתגלות ה' לאברהם אבינו** לפני ואחרי **ברית המילה**. מהלימוד עולות התבוננויות בשלבי חייו של אברהם אבינו לפי סדר **הכנעה הבדלה המתקה** ועוד. **השיעור השלישי**, אף הוא מיום השבת, הינו **התבוננות קצרה בכוונה בברכת "ישתבח"** בה רמזו שמו של **אברהם אבינו**, ממנה מתפתחת התבוננות מחודשת ומיוחדת **בהשתלשלות כל כחות הנפש**.

סדר לימוד לשבוע פרשת חיי-שרה הבעל"ט: משנה סוכה פרק ד'; נ"ך יומי, ספר ירמיה פרקים מג'מט.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

התגלות טבעית

לזרעו, מיד עם ההגעה לארץ ישראל (מתוך מצב של "והכנעני אז בארץ"), מעוררת אצלו בנפש הודאה מלאת הכנעה מול טובת ה', המתבטאת בבניית מזבח (המזבח הראשון שהוא בונה בארץ). התגובה של "ויבן שם מזבח להוי' הנראה אליו" עושה אותו כלי להתגלות (שמגיעה, בסופו של דבר, "אליו").

ה"וירא הוי' אל אברם" בציווי על ברית המילה שייך במובהק לעבודת ההבדלה – לברית המילה בה נבדלים מהערלה (וכאן ה"אליו" כבר קרוב ומידי יותר, "ויאמר אליו"). ה"וירא אליו הוי'", לאחר שפרש מן הערלה וזכה ל"התהלך לפני והיה תמים", הוא כבר המתקן. בעוד את שתי ההתגלויות הקודמות יוזם ה' לתכלית מובהקת של הבטחה או ציווי, בהתגלות הזו אין שום אמירה מפורשת. ההתגלות של ה' כאן באה לאברהם הממתין לה בפתח האהל, כיוזם את המפגש עם ה' ("התהלך לפני"), והיא 'מפגש ידידותי' שאין לו תכלית מפורשת – התגלות של ה' לאברהם במודעות טבעית, כמי שנמצא סמוך לו, הולך עמו וזמין לו בכל עת. דווקא על התגלות כזו, טבעית ומתוקה, ראוי לבכות ולצפות "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי".

[מכאן גם הסבר לדברי הצמח-צדק שאברהם 'החליט' שעליו למול אל עצמו – המילה הגיע בציווי מלמעלה, אך לאחר הברית מתגלה למפרע כי היא חלה על רצונו הטבעי של אברהם, ומצוות ה' משתלבת לגמרי עם המודעות הטבעית שלו].

בהיות הרבי הרש"ב בן ד' או ה' שנים נכנס אל זקנו הצמח-צדק בשבת-קדש פרשת וירא והתחיל לבכות, באמרו: "מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה?". ויענהו הצמח-צדק: כשיהודי צדיק, בגיל תשעים ותשע שנים, מחליט שעליו למול את עצמו – כדאי הוא שיתגלה אליו הקב"ה (לוח "היום יום" ט' חשוון). כבר בפרשת לך לך ה' מתגלה לאברהם, פעמיים, בלשון "וירא" – "וירא הוי' אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת" ו"וירא הוי' אל אברם ויאמר אליו אני איל שדי התהלך לפני והיה תמים". מדוע בוכה הילד שלום-בעה, לימים אדמו"ר הרש"ב, דווקא בהתגלות של "וירא אליו הוי'" בפרשתנו?

הרבי ר' בונים מפרשיסחא מסביר שלפני ברית המילה מנעה הערלה התגלות ישירה ומלאה של ה' וה' נדרש 'לצאת ממקומו' ולצמצם את עצמו למדרגת אברהם אבינו (שעוד נקרא **אברם**, בגימטריא "וירא הוי'", בדיוק בהתאם למדתו ומדרגתו). לעומת זאת, אחרי ברית המילה ההתגלות של ה' היא ישירות "אליו" – התגלות של ה' 'כפי שהוא' (בלי יציאה מעצמו והתאמה לזולתו) אל עצמות אברהם אבינו (ולא למדרגה מוגדרת וחיצונית שלו).

בעומק, את שלש ההתגלויות הללו אפשר להסביר לפי הסדר היסודי של הכנעה-הבדלה-המתקן:

ה"וירא הוי' אל אברם" בהבטחת הארץ

שיעור

שיעור לבנות תיכון יעלת חן

סוד הקנין

קיצור מהלך השיעור

אברהם אבינו הוא **"קנין אחד"** של הקב"ה וחייו מוקדשים להקנות את העולם כולו ל"הוי" אל עליון **קנה שמים וארץ**". לכן מתאים לעסוק בסוד הקנין בשבתות המוקדשות לאברהם אבינו. **פרק א** בשיעור נוגע ב**סוגיות יסוד** בדיני הקנינים – דעת מקנה ודעת קונה, סוד החפץ והמחלוקת לגבי מעות ומשיכה – תוך חיבור מיוחד שלו ל**קנין הקידושין. פרק ב** מעמיק במשנת **"חמשה קנינים"** לאור מאמר של רבי אייזיק מהומיל (ב"חנה אריאל" לפרשת לך לך, בה נמסר השיעור). **פרק ג** משלים את התמונה במשמעות הקנין **בעבודה הפנימית בנפש** – ביסוד הכל ב"קנין תורה" ובקנין הפנימי **בכח האמונה** לאור אגרת הקדש המיוחדת של רבי אייזיק מהומיל. הנושאים שבשיעור הם בגדר ראשי פרקים לנושא החשוב, שאי"ה ילווה אותנו הלאה בהמשך השנה הזו.

"דעת קונה"^א. בקידושין הענין של הדעת עוד יותר בולט, שהרי עצם הקשר בין איש ואשה נקרא דעת^ב – כח הדעת הוא הכח להתחתן והכח להוליד. מי בקידושין המקנה ומי הקונה? מסכת קידושין מתחילה "האשה נקנית"^ג –

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. ליל שבת לך לך תשפ"ג (ח"ב) – כפ"ח.

א קידושין ט, ב. ובכ"מ.

ב בראשית ד, א ועוד.

ג קידושין פ"א מ"א. "האשה נקנית" עולה ג"פ רבקה (העולה בעצמה אשה ע"ה), סוד הקנין שלה על ידי יצחק

א. הקנין בקידושין

קונה ומקנה בקידושין

הנושא העיקרי שלנו היום – שבעזרת ה' ילווה אותנו בשיעורים לבנות גם בהמשך השנה – הוא קנין. אחד העניינים העמוקים בתורה, בדיני ממונות, הוא כל הנושא של קנין, ויש לו גם הסברים עמוקים בחסידות. כל אחת כאן בעזרת ה' תקים בית נאמן בישראל, בעתו ובזמנו, וגם בחתונה יש קנין – הקידושין הם קנין. קנין דורש דעת – גם דעת של מי שמוכה, "דעת מקנה", וגם דעת של מי שקונה את החפץ,

המלה חפץ בלשון הקדש היא מלה מאד מיוחדת, שיש לה שני מובנים. מצד אחד, במובן הפשוט בדיני קניינים, חפץ הוא דומם – הדבר שנמכר ונקנה. מצד שני, חפץ הוא רצון, ולא סתם רצון – מוסבר בחסידות¹ שחפץ הוא התלבשות של התענוג (פנימיות הכתר) בתוך הרצון (חיצוניות הכתר), רצון עמוק עם תענוג פנימי. אם נתרגם לאנגלית, חפץ הוא גם object וגם desire – שני מושגים שלא הייתי חושב שיש קשר ביניהם. הקשר הזה מלמד שבאופן פנימי הדעת שנדרשת בקנין היא גם חפץ – צריך שיהיה חפץ בחפץ, רצון פנימי של הקונה בחפץ שהוא קונה.

אמרנו שבקידושין האשה היא המקנה והאיש הוא הקונה – אבל מי החפץ? האשה, שהיא המקנה את עצמה מדעתה, היא גם החפץ שנקנה. האשה היא החפץ, גם ובעיקר במשמעות הפנימית של חפץ – היא מושא־החפץ הכי עמוק של החתן. איך קוראים לאמא של המשיח? חפצי־בה², מלשון חפץ (חפצי בה בגימטריא מקנה, דהיינו האשה בקנין הקידושין, כנ"ל). השם חפצי־בה, המבטא את מהות הכלה, הוא בעצם מאמר החתן המבטא את רגש האהבה הכי עמוק שלו ואומר ש'חפצי בה, בכלה שלי' – הכלה היא־היא התגשמות חפץ החתן (וכך עם ישראל כולו³ הוא התגשמות חפץ ה' בבריאת העולם, להביא לתכלית של "דירה בתחתונים"). בכל קידושין צריך לחשוב שהאשה־החפץ היא בפוטנציאל אמא של המשיח.

רק נסגור את המעגל: הממוצע בין מקנה ל־קונה (195) ל־קונה (161) הוא 178 – חפץ!

קנין משיכה

יש הרבה סוגים של קנין, אבל הקנין העיקרי של מטלטלין הוא משיכה – הקונה צריך למשוך את החפץ ובכך לקנות אותו. לפני המשיכה, גם אם הקונה כבר שילם למוכר, החפץ לא קנוי לו.

האשה מקנה את עצמה וצריך את ה"דעת מקנה" שלה, לכן "אין האשה מתקדשת אלא מדעתה"⁴. האיש, שגם צריך לתת משהו עבור הקנין, הוא הקונה שנדרשת ממנו "דעת קונה". נתחיל כאן ברמז יפה: כמה עולה מקנה? 195, שהוא כפולה של 13 (י"ה פעמים 13 – י של איש ו־ה של אשה, שביחד הם "שכינה ביניהם")⁵.

כמה עולה קונה? 161 (סוד שם קסא, מילוי של שם אהיה, העולה גם "איני יודע"), שהוא כפולה של 7 (חיה פעמים 7). הרמז הזה מתאים מאד לכלל הידוע אצלנו⁶ שבדרך כלל בזוגות של 7-13 כפולת 13 שייכת לצד הזכרי־המשפיע וכפולת 7 שייכת לצד הנקבי־המקבל – בקנין, באופן פשוט, המקנה הוא המשפיע והקונה הוא המקבל. אכן,

דווקא בהקשר של נישואין יוצא שיש כאן היפוך, "אחליפו דוכתייהו", כשהאשה היא המשפיעה־המקנה והאיש הוא המקבל־הקונה.

חפץ

נשאל עוד שאלה: מה הממוצע בין מקנה ל־קונה? בכל קנין יש מקנה וקונה וגם דבר שלישי אותו מוכרים וקונים. איך קוראים לו? חפץ.

בשלש דרכי הקנין – כסף, שטר וביאה. נישואי יצחק ורבקה, הנישואים היהודיים הראשונים, הם עיקר היחוד של חתן וכלה (לקו"ת ברכה צ, ג) – שעל כן סדר השידוך שלהם מפורט באורך ובכפל בתורה – ויש לומר שהם הראשונים שעשו בנישואים קנין על פי תורה (בעוד נישואי אברהם ושרה היו עדיין כקודם מתן תורה, כתיאור הרמב"ם בריש הלכות קידושין).

ד ראה יבמות יט, ב. ובכ"מ.

ה סוטה יז, א.

ו ראה שערי אהבה ורצון מאמר "סוד השבע והשלש־שערה". ובכ"מ.

ז לקו"ת שה"ש כח, ד ובכ"מ.

ח ראה זרר ח"ג קעג, ב ע"פ ישעיה סב, ד.

ט עליו מוסב השם "חפצי בה" בישיעה שם.

בהקשר של

נישואין יש
היפוך, "אחליפו
דוכתייהו",
כשהאשה היא
המשפיעה־
המקנה והאיש
הוא המקבל־
הקונה

אצל הצדיק

המקנה־המשפיע
הוא העיקר ואצל
בעל־תשובה
הקונה־המקבל
הוא העיקר

בפנימיות נפשו¹).

מה המציאות בקנין העיקרי שהזכרנו כאן, קנין קידושין? כמו שאמרנו, בקידושין האשה היא המקנה והאיש הוא הקונה, וחז"ל מלמדים אותנו ש"איש דרכו לחזר אחרי אשה"². כלומה,

בקידושין הקונה הוא המחזר, וממילא עיקר הקנין הוא המשיכה. איזו משיכה יש בקידושין? משיכת הלב. הרבי מליובאוויטש מדגיש³ שבשביל להתחתן לא מספיקה התאמה שכלית, אלא נדרשת גם משיכת הלב (לפחות ברמה בסיסית). צריך משיכה הדדית, של החתן אל הכלה ושל הכלה אל החתן, אבל במושגים של קנין הקונה הוא שצריך למשוך את החפץ – החתן צריך למשוך את הכלה, יש משקל עיקרי למשיכת הלב של האשה דווקא⁴ (מתאים לכך שהיחס בין איש לאשה הוא עצמו היחס בין שכל לרגש, בין מח ללב⁵).

ב. חמשה קנינים

קניני ה' בעולם – גילוי האחדות

הנושא של קנין בהקשר הפנימי שלו מופיע באופן מובהק ממש בסוף פרקי אבות. במסכת אבות יש חמשה פרקי משניות אבל אחריהם הוסיפו, באופן יוצא־דופן, עוד פרק ששי של ברייתא (כלשון הפתיחה שלו "שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם"). ממש לקראת סוף הפרק יש משנה ארוכה של "חמשה

המלה "אליו" – המשכה "על ידו" ואל עצמותו.

טו הדוגמה המובהקת לחסיד כזה היא רבי אייזיק מהומיל, שלקמן (פ"ג) תובא אגרתו, כפי שרואים מהאגרת המוזכרת שם ומהאגרות המודפסות לפניו (חנה אריאל עמ' א'קצ"ח).

טז קידושין ב, ב.

יז ראה אגרות קודש ח"ו אגרת א'תתמג; ח"ח אגרת ו'תתפט. ועוד.

יח וראה גם **שערי אהבה ורצון** ביאור א למאמר "פרצוף הדעת" (עמ' רטו).

יט זהר ח"ג רכד, א.

אכן, יש מחלוקת בין רבי יוחנן וריש לקיש מהו עיקר הקנין מן התורה – לפי רבי יוחנן "דבר תורה מעות קונות", והמשיכה היא רק תקנה כדי לאלץ את המוכר לשמור על החפץ כדבעי עד שיגיע לידי הקונה, ולפי ריש

לקיש הקנין העיקרי הוא דווקא המשיכה (כפי שהוא לומד מהפסוק של 'עבודה עברית', "או קנה מיד עמיתך"⁶).

יש כמה הסברים מה המשמעות של המחלוקת שלהם בהבנת עצם מושג הקנין⁷. ההסבר הכי חזק, לעניות דעתי, הוא שהשאלה היא מי העיקר במעשה הקנין – המקנה או הקונה. אפשר לצייר שבקנין יש מקנה שיש לו חפץ למכור והוא מחזר אחרי מי שיקנה ממנו את החפץ. מה מבחינתו העיקר? הוא רוצה לקבל תשלום על החפץ. ברגע שהוא מקבל את התשלום הוא מבחינתו מקנה את החפץ – ובכך נגמר הקנין. אפשר לצייר הפוך, שיש קונה שמחזר אחרי קניה של חפץ מסוים, כשהעיקר מבחינתו הוא לקבל את החפץ לרשותו. ברגע שהוא מושך את החפץ הוא מבחינתו קונה את החפץ – ובכך נגמר הקנין. כלומר, מעיקר הדין, אם המקנה הוא המחזר – מעות קונות. אם הקונה הוא המחזר – משיכה קונה. היחס בין רבי יוחנן וריש לקיש הוא יחס של צדיק ובעל תשובה – אצל הצדיק המקנה־המשפיע הוא העיקר (והוא המחזר להשפיע, "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק"⁸ באמירת דא"ח למקושריו) ואצל בעל־תשובה הקונה־המקבל הוא העיקר (כאשר ככל שהחסיד נמשך במשיכה פנימית יותר, ומחזר אחרי רבו להשפיע לו, כך הוא מושך את הרבי אליו⁹ וקונה את קנין החסידות

י ראה הסוגיא בבא מציעא מו, ב ואילך.

יא ויקרא כה, יד.

יב ראה קובץ יסודות וחקירות ערך 'משיכה'.

יג פסחים קיב, א.

יד וראה בשיעור ב"קול שמחה" הנדפס לקמן בסוד

הדבר הראשון כאן הוא התורה, כמו שעוד נסביר יותר. התורה מופיעה כאן עוד לפני בריאת שמים וארץ – "תורה קדמה לעולם"^א ו"אסתכל באורייתא וברא עלמא"^ב, היא ה"קדם מפעליו" שמאפשר את כל הבריאה. מהפסוק שמובא כאן, שמתאר את התורה כ"ראשית", לומדים^ג גם שה' ברא את העולם בשביל התורה, "בראשית". שמים וארץ מניין? דכתיב "כה אמר הוי' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי"^ד, ואומר "מה רבו מעשיך הוי' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך"^ה.

אפשר לחשוב ששמים וארץ כבר כוללים הכל – השמים על צבאותיהם והארץ על צבאותיה (כמו שמסבירים^ו את "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"). אבל על המשנה הזו יש בחנה אריאל לפרשת השבוע^ז מאמר עמוק של רבי אייזיק מהומיל, שאי"ה נלמד אותה השנה בשיעורים^ח, ושם הוא מסביר ששמים וארץ הכוונה לפנימיות והחיצוניות של המציאות, משהו מופשט ביחס לשמים והארץ שאנחנו רואים.

אברהם מניין? דכתיב "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ"^ט.

גם לאברהם יש קשר מיוחד לבריאת שמים וארץ, כדרשת חז"ל על הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם"^י – "באברהם"^{יא}.

ישראל מניין? דכתיב "עבד עמך הוי' עד יעבד עם זו קניתי"^{יב} ואומר "לקדושים אשר בארץ קנין אחד".

קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו^{יג}. לכאורה, כל העולם הוא של הקדוש ברוך הוא, הוא "קונה הכל", ובכל זאת המשנה מפרטת דווקא "חמשה קנינים". קנין כאן הוא בעצמו כמו קידושין – כל קנין הוא כמו אשה של הקב"ה (ליעקב אבינו היו ארבע נשים ולקב"ה יש כאן "חמשה קנינים", חמש נשים...). ה' באמת ברא את כל העולם לכבודו והכל שייך לו, אבל "קנין" של הקב"ה בעולם הוא דבר שבאופן גלוי משתייך אליו, דבר שמתאחד עם ה' ומתגלה בו ש"ה' הוא הכל" ו"הכל הוא ה"^{יד}.

ואכן, בקידוש לבנה אומרים "ברוך עושך, ברוך יוצרך, ברוך בוראך, ברוך קונך" – ארבעה ביטויים שמסודרים (בנוסח האריז"ל) כנגד ארבעת העולמות. כלומר, המושג קנין שייך דווקא לעולם האצילות, העולם בו מתגלה אחדות ה' ללא כל פירוד (כאשר איהו וחיהו וגרמוהי – כולא חד^{טו}). ואכן, רואים שכל אחד מהקנינים נקרא במשנה "קנין אחד" – העיקר בקנין הוא גילוי האחדות (על דרך ארבעת הבנים של ליל הסדר, שכל אחד מהם נקרא "אחד", כידוע^{טז}). והרמוז: "קנין אחד" עולה "אין עוד מלבדו"^{יז}!

קניני בריאת העולם

נתחיל לקרוא את המשנה בפנים:

חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן: תורה קנין אחד. שמים וארץ קנין אחד. אברהם קנין אחד. ישראל קנין אחד. בית המקדש קנין אחד.

תורה מניין? דכתיב "הוי' קני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז"^{יח}.

א ויקרא רבה יט, א ועוד.
 ב זהר ח"א קלד, א.
 ג הובא ברש"י לבראשית א, א.
 ד כט ישעיה סו, א.
 ה תהלים קד, כד.
 ו לא ראה רש"י על בראשית א, יד.
 ז חנה אריאל לך לך ד"ה "חמשה קנינים קנה הקב"ה כו".
 ח נלמד גם בשיעורי ר"ח וח"י סיון תשע"ה.
 ט לד בראשית יד, יט.
 י לה שם ב, ד.
 יא לו בראשית רבה יב, ט ועוד.
 יב לז שמות טו, טז.

כ אבות פ"ו מ"י.
 כא מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה בספר **לב לדעת** מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).
 כב ע"פ הקדמת תקו"ז ג, ב.
 כג סה"ש תש"ג עמ' 74. וראה שיחת ליל א' דחה"פ תרח"ץ.
 כד דברים ד, לה.
 כה משלי ח, כב.

ישראל הם

ה"חפץ" של ה',
גם במונח הפנימי
של חפץ - "כל
חפצי במ"

אברהם אבינו.

"ישראל קנין אחד" הם כנגד פרצוף אמה (שרש האומה, קביעת היהדות לפי האם), הבינה. אברהם וישראל, האבא והבנים, הם כאן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{מה} – כתוב שגם אברהם עצמו נקרא ישראל^מ.

"תורה קנין אחד" היא כנגד פרצוף ז"א, מדות הלב. בפרט, התורה שייכת ל"עמודא דאמצעייתא", ספירת התפארת^מ, ובכלל תכלית התורה היא תיקון המדות^{מח} (התורה שקדמה לעולם שייכת לחכמה ובינה, "אלפים שנה קדמה תורה לעולם"^{מט}, "אאלפך חכמה"^נ ו"אאלפך בינה"^{נא}, אבל דיני התורה בעולם שלנו הם כנגד המדות בהן נדרשת הכרעה מותר-אסור, כשר-פסול, זכאי-חייב וכו').

"בית המקדש קנין אחד" הוא כנגד הנוקבא-המלכות – תכלית בריאת העולם, דירה בתחתונים (כנ"ל).

הסדר הזה הוא בעצם הסדר הכרונולוגי: בתחלה ה' בורא שמים וארץ, אחר כך מופיע אברהם אבינו, אחר כך נולדות ממנו נשמות ישראל, אחר כך ישראל (ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה^{נב}) מקבלים את התורה ובסופו של דבר הם נכנסים לארץ ובונים בה את בית המקדש.

"מיינר זאגט"

הביטוי של המשנה הוא "חמשה קנינים" – חמשה אותיות שמחה והמספר חמש קשור גם

המה ואדירי כל חפצי במ^{לח}.

כאן רואים בפירוש שישראל הם ה"חפץ" של ה', גם במונח הפנימי של חפץ – "כל חפצי במ". גם לישראל יש קשר לבריאת העולם, שהרי "בראשית" הוא גם "בשביל ישראל שנקראו 'ראשית'^{לט}.

בית המקדש מנין? דכתיב "מכון לשבתך פעלת הוי' מקדש אִדְנִי כוֹנֵנו יִדִּיךָ"^מ ואומר "ויבאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו"^{מא}. בית המקדש הוא התכלית של כל בריאת העולם, לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים"^{מב} – הגילוי המפורש של אחדות ה' עם העולם.

מבנה חמשת הקנינים

מה המבנה הפנימי של חמשת הקנינים? רבי אייזיק מסביר אותם במאמר כנגד חמשת הפרצופים של עולם האצילות (עולם הקנין, כנ"ל) – אריך אנפין (כתר), אבא (חכמה), אמה (בינה), ז"א (מדות), נוקבא דז"א (מלכות):

ההסבר של רבי אייזיק למבנה הפנימי הוא לא לפי סדר המשנה, שמתחיל מ"תורה קנין אחד", אלא מתחיל מ"שמים וארץ קנין אחד". כפי שכבר הזכרנו, ה"שמים וארץ" אצלו הם בהפשטה מאד גדולה, הפנימיות והחיצוניות של המציאות, שהן בעצם הרצון של ה' בכללות המציאות – פרצוף אריך אנפין (הכתר-הרצון). אחר כך "אברהם קנין אחד" הוא כנגד פרצוף אבא, החכמה (אברהם אותיות אבר-מה, סוד מה דחכמה^{מג}). יש לנו שלשה אבות, "אין קורין אבות אלא לשלשה"^{מד}, אבל האבא העיקרי הוא

מה ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

מו בראשית רבה סג, ג.

מז הקדמת תקו"ז (ו, א) ובכ"ד.

מח ראה אמונות ודעות מאמר עשירי אות ב. כש"ט (קה"ת) כד.

מט ראה לעיל הערה כו. לקו"ת אמור לד, ב ועוד.

נ איוב לג, לג.

נא ע"פ שבת קד, א.

נב מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן קפו.

לח תהלים טז, ג.

לט ראה הנ"ל הערה כח.

מ שמות טו, יז.

מא תהלים עח, נד.

מב תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

מג ראה לקו"ת (האריז"ל) על המלה "בראשית".

מד ברכות טז, ב.

שלו, ולכן גם הוסיפו אותו לפרקי אבות שהתכלית שלהם הוא "קנין תורה" (כאשר בלימוד פרקי אבות בין פסח לעצרת הוא ההכנה הסמוכה לקראת "זמן מתן תורתנו"^{נד}). זו גם הסבה לכך שהראשון מבין חמשת הקנינים במשנה שראינו הוא "קנין תורה" – אפילו שכרונולוגית התורה (שקדמה לעולם) ניתנת רק מאוחר יותר, וזהו הסדר לפי המבנה הפנימי שראינו, כל הענין של הפרק הוא "קנין תורה". אחד כך, על הבסיס של "קנין תורה" אפשר לקנות את שאר הקנינים – לקנות את העולם ולהקנות אותו לה', לתקן אותו ולעשות אותו "קן" לה', "דירה בתחתונים" (כשלת הפירושים שמביא רש"י ל"הוא אביך קנן"^{נט}). "קנין תורה" הוא לא רק לימוד התורה, אלא קנין פנימי של התורה בנפש והתאחדות אתה. אין כמו רבי אייזיק לענין הזה – הוא מתאר באריכות את ה"קנין תורה" שלו בעצמו, מה החוויה הנפשית של הקנין, כמו שעוד נרחיב. יש ביחס להתעצמות של הלומד עם התורה שני מושגים עיקריים – "כתר תורה"^{נד} ו"קנין תורה". "כתר תורה" שייך, כמובן, לספירת הכתר – בכלל הוא כולל את שלשת הראשים שבכתה, אמונה-תענוג-רצון, ובפרט מבין ה"שלשה כתרים" הוא מכון כנגד "רישא דאין", התענוג^{נד}. "קנין תורה" שייך לספירות המוחין, חב"ד – "קנה חכמה קנה בינה"^{סא} ו"אמת קנה ואל תמכר"^{סב} – כמוחין עצמיים דגדלות (במדרגת יחודא עילאה).

קנין באמונה

מהו הכח של קנין בנפש? רבי אייזיק מסביר

נד ראה טושו"ע או"ח סי' רצב (ובנו"כ).
נח דברים לב, ו.

נט אבות פ"ד מי"ג. וראה רמב"ם הלכות ת"ת פ"ג ה"א.
ס ראה סוד הוי' ליראיו ש"א פ"א ובנספח "ג" רישין שבכתר" (והביאור בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).
סא משלי ד, ה.
סב שם כג, כג.

למשיח. כמה עולה "חמשה קנינים"? תריג – יש כאן משהו שכולל את תריג מצוות, שהענין שלהן הוא לגלות את האחדות ולהקנות את העולם לקב"ה (גם המצוות הן מעין קנין קידושין – "אשר קדשנו במצותיו" – כמבואר בתניא^{נד}). בהקשר הזה, ידוע הסיפור^{נד} שפעם אדמו"ר הזקן יצא מהחדר ושמע את הרבנית שלו אומרת "מיינר זאגט..." – 'שלי אומר...'. אמרנו שבקידושין האיש הוא הקונה והאשה היא המקנה את עצמה לבעלה, כך שהיא 'שלו', אבל כאן היא קוראת לו 'שלי' – יש ממד פנימי בו גם האיש נקנה לאשה, ולא רק האשה נקנית לאיש^{נד}. כשאדמו"ר הזקן שמע את דבריה הוא נכנס לדבקות – 'במצוה אחת אני שלך, בכמה מצוות אני של הקב"ה?!'. על הכניסה לדבקות בעקבות שמיעת דברי אשתו הוא דרש את הפסוק "צאינה וראינה בנות ציון"^{נד} – שעל ידי "בנות ציון" מתקיים "צאינה וראינה", 'צא-אני ורא-ה-אין'. בכל אופן, רואים כאן שהמצוות עושות אותנו קנין של הקב"ה.

ג. הקנין בנפש קנין תורה

מה הקנין העיקרי? בשביל בחור שלומד בישיבה, או בשביל בת שלומדת ביעלת חן, העיקר הוא קנין תורה. התלבטתי האם לקרוא לשנה הבעל"ט 'שנת הקנין' בכלל או 'שנת קנין תורה' בפרט. בשביל התלמידים וגם התלמידות כשמדברים על קנין – העיקר הוא "קנין תורה". אצל מבוגרים כבר אפשר לדבר על עוד קניינים – גם כשמנהלים מוסד של תורה צדיכים עוד קניינים, כדאי לקנות בנין למוסד בשנת הקנין... כל פרק הברייתא שהוסיפו לפרקי אבות נקרא פרק "קנין תורה" – זהו הנושא העיקרי

נג פמ"ו. וראה גם שם באגה"ת פ"ו.

נד לוח "היום יום" כ"ג שבט.

נה וראה יין משמח ח"ג ש"א בתורה "מיינר זאגט".

נו שה"ש ג, יא. "היום יום" הנ"ל וד"ה "צאינה וראינה" תקע"ב.

בלי המתנה של האמונה אפשר להכיר את ה' – ועדיין לא להאמין בו

גלגלתא^ח) ואמונה ברדל"א.
רבי אייזיק גם מסביר שיש
בתהליך הקנין של האמונה שלב
של השתוממות. כאשר אדם
שומע משהו שלמעלה מטעם
ודעת לגמרי בשבילו, אבל הוא
מאמין למי שאומר אותו, הוא קודם כל משתומם.
הוא מביא דוגמה מהמאמר של הספרא דצניעותא
"ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא וגו'^ט היינו
דכתיב 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש
וגו'^{ע"א}. כשאני שומע כזה דבר אני שואל –
'מה הקשר?!' (מה הקשר בגימטריא 650, כה
פעמים הוי'), אבל אם חכם אמתי אמר זאת,
ככה כתוב בתורה, אני מאמין בכך, משתומם באי
הבנה, ואחר כך אפשר להגיע להבנה.

אגרת הקדש של רבי אייזיק

יש לרבי אייזיק מהומיל אגרת מאד מיוחדת,
שמודפסת בסוף הספר חנה אריאל^ב, בה הוא
מתאר את ההתקשרות שלו לחסידות. יש
חסידים שנוהגים לקרוא כל יום את אגרת
הקדש של הבעל שם טוב^ג – אגרת עם יסודות
החסידות, "לכשיפוצו מעינותיך חוצה", עולמות
נשמות-אלקות ועוד. זו האגרת של החסידות
בכלל, מהבעל שם טוב. למי שקורא אותה ורוצה
להוסיף משהו של חסידות חב"ד – כדאי לקרוא
כל יום גם את האגרת של רבי אייזיק, אגרת של
פחות משלשה עמודים.

באגרת הזו רבי אייזיק מתאר את הקנין בנפש
במילים מאד חזקות – "כחץ ירה בקרבי אור
ותוקף ועוז אמונה הנ"ל וכו'". הוא מסביר שאצל
אדמו"ר הזקן הוא קנה את האמונה בקטנות –
"כתינוק המכיר ויודע את אביו היטיב" – ואילו

באריכות שהקנין קשור לאמונה.
הפסוק הכי חשוב בפרשת השבוע
הוא "והאמן בהוי' ויחשבה לו
צדקה"^ט. הפירוש הפשוט הוא
שאברהם האמין בהבטחה של ה'
וה' חשב לו לצדקה את האמונה
שלו^ט. אבל יש עוד פירוש עמוק – פירוש של
הרבי מקוצק^ה, פירוש שמופיע כבר אצל הרבי
ר' בונים^ט – שאברהם אבינו האמין בה' וחשב
לה' לצדקה (לא רק את ההבטחה שלו אלא) את
האמונה בעצמה. כלומר, אברהם הבין שהכח של
האמונה בנפש הוא בעצמו מתנה מה'.

רבי אייזיק מסביר במאמר שהחידוש של
אברהם אבינו הוא היותו "ראש כל המאמינים"^ט.
גם לפני כן הכירו את ה', מאז אדם הראשון, וגם
היו צדיקים – אבל הכל היה הכרה לפי טעם
ודעת, במגבלות השכל האנושי, ואברהם אבינו
הוא המאמין הראשון, שבאמת קונה בנפש את
הקשר לה'. בלי המתנה של האמונה אפשר
להכיר את ה' – ועדיין לא להאמין בו. האמונה
היא למעלה מטעם ודעת, ובהתחלה היא גם לא
דורשת טעם ודעת – ילד יודע מי הוא אביו,
ולמרות שהוא אינו מבין מה המשמעות לכך
שהוא אבא האמונה הזו קנויה בנפשו.

בפרטות יש שלש מדרגות – אמונה,
תחושה והכרה. הכרה היא העומק של השכל,
היא מוגבלת לפי טעם ודעת. תחושה היא כבר
מדרגה גבוהה יותר, כמו לומר 'יש לי תחושה
שאתה אדם טוב'. האמונה היא הדרגה העליונה.
כל שלש המדרגות האלה שייכות לכתך, ואפשר
להקביל אותן לשלשה ראשים שבכתך – הכרה
במוחא סתימאה (שרש השכל הגלוי), תחושה
בגלגלתא (מקור החושים בנפש הוא ז' תיקוני

סח לקו"ב על שער היחוד פ"א (בשם רד"ז).

סט בראשית א, יא.

ע ויקרא טז, לא.

עא זר ח"ב קעז, א.

עב חנה אריאל עמ' א'קצט ואילך (במהדורה החדשה).

עג מנהג רבי מרדכי מנסכיז – אמרי קודש אות ח.

סג בראשית טו, ו.

סד כך ברש"י וברוב המפרשים.

סה עמוד האמת פרשת וירא. וראה עוד בשיעור שנדפס לקמן.

סז קול שמחה פרשת לך לך פסקא יא.

סח שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

לאמונה בטוב טעם ודעת, האמונה בגדלות, בלי הבסיס של האמונה בקטנות, שהיא ראשית כל הקנין בנפש.

התחלנו נושא שבעזרת ה' עוד נמשיך בו. שתהיה שנת קנין – שנה של קנינים טובים. בתורה קנין הוא גם גאולה, כמו שכתוב במגלת רות "על הגאולה ועל התמורה"^{טז}. שנזכה לקנין שלם של אמונה ותורה, עד לקנין של הגאולה.

עד רות ד, ז.

את האמונה בגדלות הוא קנה אצל בנו, אדמו"ר האמצעי.

אלה שני שלבים בקנין האמונה בנפש, שבאים זה על גבי זה. הוא מסביר שאצל אדם גדול עצם הידיעה האמתית שהאבא הוא אביו אינה שונה מהידיעה של הקטן, אבל יש שוני באופן הידיעה – אצל הקטן אין לכך שום הסבר ואילו הגדול יודע שיש כאן מישהו שהוא בא ממנו ממש, מישהו שאפשר להצביע עליו ולהגיד 'אני חלק ממנו'. בכל זאת, אי אפשר להגיע

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כח הדעת – דעת־מקנה ודעת־קונה – שייך במיוחד לנישואין.
- ◆ בקידושין האשה היא המקנה (המשפיע) והאיש הוא הקונה (המקבל).
- ◆ החפץ בקידושין הוא האשה עצמה – היא חפצי־בה, מימוש הרצון הכי עמוק של החתן.
- ◆ כל כלה היא בבחינת חפצי־בה – אם המשיח בפוטנציאל.
- ◆ אם המקנה הוא המחזר למכור – מעות קונות (מדאורייתא). אם הקונה הוא המחזר לקנות – משיכה קונה (מדאורייתא).
- ◆ אצל הצדיק העיקר הוא המקנה־המשפיע ואצל בעל־תשובה העיקר הוא הקונה־המקבל.
- ◆ בקידושין האישה־הקונה מחזר לקנות לכן עיקר הקנין תלוי במשיכה – משיכת הלב.
- ◆ קנין של ה' בעולם היינו דבר בו מתגלה אחדות ה'.
- ◆ "חמשה קנינים" הם כנגד חמשת פרצופי האצילות: א"א – שמים וארץ; אבא – אברהם; אמא – ישראל; ז"א – תורה; נוקבא – בית המקדש.
- ◆ "חמשה קנינים" כוללים את כל תריג מצוות.
- ◆ בחיצוניות האיש קונה את האשה ובפנימיות האשה קונה את האיש.
- ◆ הקנין העיקרי לתלמידים ותלמידות הוא "קנין תורה".
- ◆ על בסיס "קנין תורה" ניתן לקנות את כל שאר הקנינים בעולם באופן מתוקן.
- ◆ ההתעצמות עם התורה היא גם בסוד "כתר תורה" (בכחות העל־מודע) וגם בסוד "קנין תורה" (במוחין).
- ◆ הקנין בנפש הוא בכח האמונה, שהיא עצמה מתנת שמים.
- ◆ לפני אברהם הכירו את ה' – אך לא האמינו בו.
- ◆ ראשית הקנין בנפש היא השתוממות מול מה שאני מאמין בו אך איני מבין אותו.
- ◆ בכתר יש שלש מדרגות – אמונה־תחושה־הכרה.
- ◆ יש חסידים הנוהגים לקרוא בכל יום את אגרת הבעל שם טוב.
- ◆ מומלץ להוסיף גם את קריאת אגרת הקדש של רבי אייזיק מהומיל.
- ◆ האמונה בגדלות באה על בסיס האמונה בקטנות.

שיעור

קול שמחה לפרשת וירא

"וירא אליו" – סדר ההתגלויות לאברהם

קיצור מהלך השיעור

מתוך לימוד שתי תורות מהספר **"קול שמחה"**, העוסקות ב**התגלויות ה' לאברהם** לפני ואחרי המילה, עולות **התבוננויות שלמות** בחיי אברהם אבינו – **עמו אנחנו חיים** בפרשיות הללו.

"אליו"

התורה הראשונה כאן היא תורה קצרה, שהתורה השנייה מסבירה אותה יותר. וירא אליו ה' וכו' [י"ח א]. ולעיל נאמר וירא ה' אל אברם.

הפרשה שלנו, מיד אחרי ברית המילה, פותחת "וירא אליו הוי". לפני כן כתוב "וירא הוי" אל אברם. מה ההבדל? המלה "אליו", שאומרת פניה אל העצמות של אברהם (לעומת "אל אברם", התגלות לשם ולא אליו עצמו). הפניה לעצמות אברהם יכולה להיות דווקא אחרי הברית, כמו שהוא יסביר כאן ועוד יותר בתורה הבאה.

המלה המיוחדת כאן, **"אליו"**, רומזת לשמות "אל הוי" – היא מתחילה ב**אל** ומסיים ב**יו**, שם הוי' בלי שתי אותיות ה**ה** – "אל הוי"

ויאר לנו^א. **"אליו"** בגימטריא **בטול** (העולה **הוי' אהיה**). כמה עולה **"אליו הוי"**? ⁷³, **חכמה**. בטול הוא פנימיות החכמה, וכאשר מצרפים ל**בטול** את שם **הוי'** – בסוד **"הוי' בחכמה"**^ב – מקבלים **חכמה**. זהו רמז יפה.

המלה **"אליו"** מופיעה בצורה מיוחדת גם בהמשך, כשהמלאכים מדברים עם אברהם – **"ויאמרו אליו איה שרה אשתך"**^ג. כאן המלה **"אליו"** נקודה (תופעה נדירה בתורה), לרמז שהמלאכים שאלו גם את שרה **"איו"** על אברהם^ד.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. יום שבת לך לך (ח"ב) תשפ"ג – כפ"ח.

א תהלים קיח, כז.

ב משלי ג, יט.

ג בראשית יח, ט.

ד בראשית רבה מח, טו.

שלשה "וירא"

בפסוק "וירא אליו הוי" והמזבח השני הוא מיד בפסוק הבא, "ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח להוי ויקרא בשם הוי".

בפעם השניה כתוב "וירא הוי אל אברם" בפתיחת הציווי על ברית המילה ושינוי שמו בפועל לאברהם – "ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא הוי אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים"^א. גם כאן מופיע המלה "אליו", כבר קרוב יותר ל"וירא הוי אל אברם". ההתגלות כאן היא "אני אל שדי" – בפרשת וארא^ב כתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי"^ג. מוזכרים כל האבות, אבל העיקר הוא אברהם שבפסוק הזה ה' אומר לו "אני אל שדי". שם אל- שייך לספירת החדס^ד, המדה של אברהם אבינו, ושם שדי לספירת היסוד^ה, הברית עליה הוא מצטווה כאן. "אל שדי" בגימטריא משה^ו (שעליו הובטח אברהם ברמוז בפסוק "שכרך הרבה מאד"^ז, כידוע^ח).

הפסוק הבא של "וירא", אחרי ברית מילה ושינוי השם לאברהם, הוא כבר "וירא אליו הוי" – המלה "אליו" מיד בהתחלה, כנ"ל. [האם עיקר הנקודה הוא לא שינוי הסדר – במקום "וירא הוי אל אברם", קודם ה' ואז הוא, "וירא אליו הוי", קודם הוא ואז ה'?] שני השינויים חשובים, יש כאן את המלה "אליו" והיא גם קודמת לשם ה' שמתגלה. היא עולה מסיום הפסוק לאמצע הפסוק ואז להתחלת הפסוק, אפילו לפני שם הוי.

יא בראשית יז, א.

יב ורמז: הפרשות וירא וארא הן זוג של כפולות 7 ו-13 – וירא עולה ז פעמים אל ווארא עולה יג פעמים יו – כך ששני המכפילים יוצרים את המלה אליו. המלה העיקרית בסוד ההתגלות לאברהם בפרשתנו, כמבואר בפנים.

יג שמות ו, ג.

יד זהר ח"ג י, ב"א, א.

טו שם רפג, א.

טז ראה לקו"ת (האריז"ל) פרשת וארא. ובכ"מ.

יז בראשית טו, א.

יח ספר הליקוטים לך לך פי"ג.

בהוצאה כאן מציינים לפסוק שפוחת את הציווי של ברית המילה, אבל בעצם כתוב פעמיים "וירא הוי אל אברם". מיד כשאברהם אבינו מגיע לארץ כתוב "וירא הוי אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת וגו'". זו ההבטחה הראשונה של הארץ לאברהם, מבין ארבע הבטחות הארץ, כמו שכתוב השבוע בנפלאות. התגובה של אברהם, "ראש כל המאמינים"^ה, היא "ויבן שם מזבח להוי הנראה אליו". גם כאן מופיעה המלה "אליו", אבל בסוף הפסוק. ה' מתגלה לאברהם והתגובה שלו היא "ויבן שם מזבח" – הוא מודה לה', עושה כלי לגילוי, ורק אז הגילוי הוא "אליו".

בכלל, אברהם אבינו בונה ארבעה מזבחות – שלשה בפרשה שלנו ועוד אחד בפרשת וירא, בעקדה. אחר כך יצחק אבינו בונה מזבח אחד^י – אצל יצחק הכל הוא אחד – ויעקב אבינו בונה שני מזבחות^{יא}. איפה זה כתוב? בפרשת בלק, בלעם בונה שבעה מזבחות^{יב} כנגד שבעת המזבחות

של האבות. יש כאן חלוקת זהב – חלוקת ז (מזבחות) ל-ה (של אברהם ויצחק, חסד וגבורה) ו-ב (של יעקב). מזבח עולה "אל הוי" (כסיום הפסוק שהזכרנו, "אל הוי" ויאר לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח^{יג}), השם הרמוז ב"אליו", כנ"ל. המזבח הראשון של אברהם הוא

ה שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

ו בראשית יב, ז; שם פסוק ח; יג, יח; כב, ט.

ז שם כו, כה.

ח שם לג, כ; לה, ז.

ט ראה במדבר כג, א ואילך.

י במדבר רבה כ, יח (הובא ברש"י במדבר שם פסוק ד). עוד על מזבחות האבות ראה שיעור מוצאי י"א חשון תשפ"ב (נדפס בגיליון וירא דאז) ושי"ב.

זו המהות של

ההמתקה -
התגלות של ה'
'לשמה', שה'
מתגלה לאברהם
באופן טבעי
וקבוע, בלי סבה
מסוימת, התגלות
במודעות טבעית

ההתגלות העיקרית, ההמתקה של ההתגלות, ההתגלות הטבעית והקבועה אל אברהם כפי שהוא - היא "וירא אליו הוי"

יהודי בן 99 שנה מחליט שהוא עדיין צריך למול את עצמו הוא 'שוה' שה' יתגלה אליו. למה הצמח-צדק אומר שאברהם מחליט שהוא צריך למול את עצמו? הרי ה' אמר לו למול! אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה עד שלא נתנה^{כב}, אך את מצות מילה הוא לא קיים עד שנצטווה מפני טעמים ידועים^{כג}. אכן, מצדו הוא מוכן ומזומן למול את עצמו, בחפץ פנימי, גם בהיותו בן 99 – ועל הנכונות-ה' החלטה' הזו שלו חל ציווי ה'.

מהעתקה להתגלות קבועה

כעת הוא מסביר:
נראה, כי קודם עד שלא מל עצמו לא נטראה הנראה עד שנתראה, והיה העתקה והתראות מצד הנראה.
לפני שאברהם מל ה' לא יכול להתגלות אליו כפי שהוא – צריך תרגום, צמצום למקום שלו, "העתקה" של "ויעתק צור ממקמו"^{כד} (כפי שהוא יסביר בהמשך). אפשר להוסיף כאן רמז יפה: "וירא הוי"^{כה} בגימטריא **אברהם** (השם שביחס אליו נאמר "וירא הוי"), כך ש"וירא הוי" אל **אברהם** היינו **אברהם** אל **אברהם** – מתאים למוסבר בספרי חסידות, במיוחד אצל הנועם אלימלך^{כה}, שהגילוי של ה' אל הנביא הוא בעצם גילוי של שרש נשמתו, גילוי של ה' שמותאם אליו. ואחר שמל עצמו, תיכף נטראה הנראה. וזהו אליו, כי התראות היו על ידו. והבן.
לפני המילה בשביל להתגלות ה' צריך להתעורר מצדו ולהעתק ממקומו, כביכול, כדי להגיע לאברהם. אחרי המילה הגילוי הוא "על

הכנעה הבדלה המתקה בהתגלות

אפשר לעשות סדר של הכנעה-הבדלה-המתקה^ט בכל החיים של אברהם, כמו שעוד נראה, אבל בהקף קטן יותר שלשת הפסוקים של "וירא" הם בעצמם הכנעה-הבדלה-המתקה:

הפסוק הראשון, "וירא הוי" אל אברהם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח להוי' הנראה אליו". התגובה של אברהם היא מזבח של הודאה, תכונת ספירת ההוד, לה שייכת ההכנעה^{כז}. ה' מביח לאברהם הבטחה ואברהם מגיב בהכנעה, שעושה כלי לגילוי של ה' אליו. ה"וירא הוי" אל אברהם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים" הוא בפירוש הציווי על ברית המילה, "מל" לשון הבדלה. ההתגלות השלישית, "וירא אליו הוי" היא ההמתקה. מה ה' אומר לו שם? שום דבר מפורש. לכן חז"ל מסבירים שהוא בא לבקור חולים אצל אברהם אחרי הברית. זו המהות של ההמתקה – התגלות של ה' 'לשמה', שה' מתגלה לאברהם באופן טבעי וקבוע, בלי סבה מסוימת, התגלות במודעות טבעית.
ידוע^{כח} הסיפור שכאשר הרבי הרש"ב למד את פרשת "וירא אליו הוי" הוא בכה 'למה אלי ה' לא מתגלה?!'. למה הוא לא שאל על ההתגלויות הקודמות, "וירא הוי" אל אברהם? כי ההתגלות העיקרית, ההמתקה של ההתגלות, ההתגלות הטבעית והקבועה אל אברהם כפי שהוא – היא "וירא אליו הוי".
סבא שלו, הרבי הצמח-צדק, ענה לו שכאשר

ט ראה כש"ט (קה"ת) אות כח.

כ קיצורים וביאורים לד"ה "הרכבת" לרה"צ רבי הלל מפאריטש פ"ג (נדפס בספר **מגיד מראשית אחרית** עמ' קו).
כא משיחת ש"פ וירא (כי מרחשון) תרצ"ג. ראה לוח "היום יום" ט' מרחשון ובלקו"ש ח"א (ועליו **בלחיות עם הזמן**) לפרשתנו.

כב ראה קידושין פב, א. תנחומא בהר א.
כג תו"א לך לך ד"ה "בעצם היום הזה". לקו"ש ח"ג לך לך (וש"ג) ובכ"ד.
כד איוב יח, ד.
כה ראה נעם אלימלך שופטים ד"ה "כי יפלא".

ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה.
זהו פסוק יסודי שכתוב עליו הרבה מאד
בכתבי הארזי"ל^א. "נקפו" מתפרש כמו מכה,
לנקוף אצבע, אבל יש בו גם משמעו של הקפה
מסביב ונגיעה מקרוב^ב, כפי שהמדרש ידרוש
כאן. מה החידוש של החסידות בהסבר של
"ומבשרי אחזה אלוה"? בקבלה ההבנה היא
שה' עשה אותנו "בצלם אלהים"^ג ומתבנית
הגוף שלנו, הבשר שלנו, אפשר להתבונן באלקות
— בעשר הספירות שהגוף בנוי בתבנית שלהן.
אבל בחסידות מוסבר^ד שהכוונה כאן למדות
הפנימיות של האדם, ה"לב בשר" — היום
יש לנו "לב אבן", אבל כאשר ה' יתן לנו
"לב בשר"^ה נוכל לגלות את האלקות מתוך
התבוננות בתכונות שלנו. אברהם מצטווה על
המילה של הבשר, אבל המילה היא גם ללב,
"ומלתם את ערלת לבבכם"^ו, כדי לגלות מדות
של "לב בשר".

אמר אברהם אחר שמלתי עצמי הרבה גרים
באו להדבק בזאת הברית.
הוא מפרש "נקפו זאת" — שהרבה גרים
הקיפו אותי אחרי המילה, שנקראת "זאת"^ז.
תכלית ברית המילה היא גילוי העטרה, עם גילוי
האלקות שעליה, ולגילוי הזה נמשכים גרים.
כתוב^ח שה' נגלה על אברהם באלוני ממרא כי
ממרא יען לו על המילה. רבי בונים מסביר^ט
אברהם התלבט אם לקיים את מצות ה' בינו

ידו של אברהם — עצם מציאותו פועלת את
הגילוי, כאשר "מצא מין את מינו" וגילוי ה"חלק
אלוה ממעל ממש"^י שלו פועל את הגילוי של
כל העצם (שהרי "התופס בחלק מן העצם תופס
בכולו"^{יא}). ממילא, אחרי המילה ה' נמצא "על
ידו של אברהם, אצלו וסמוך אליו — בסוד עולם
האצילות, לשון אצל וסמוך^{יב} — ולכן ההתגלות
היא "אליו", לעצם שלו, בלי שום פער ועיכוב,
ה"אליו" סמוך ל"וירא". כמוכן, תמיד ה' נמצא
ליד אברהם, "את השמים
ואת הארץ אני מלא"^{יג},
וההבדל הוא מבחינת
היכולת שה' כפי שהוא
יתגלה לאברהם. כאשר
ה' "על ידו" של אברהם
הוא ברשותו, כביכול
— ה' אומר לו "התהלך
לפני והיה תמים", לך
אתה והולך אותי להיכן
שאתה רוצה. רק כשיש
התגלות עצמית של ה',
בלי העתקה והתלבשות,

אל העצם של אברהם ("אליו"), הוא יכול גם
להוליד הולדה עצמית, להוליד את יצחק^{יד}.
[כל מי שמהול ה' נמצא "על ידו" ומוכן
להתגלות אליו?]^{טו} המילה היא אות ברית קדש —
מי ששומר את הברית ה' נמצא על ידו.

"מבשרי אחזה אלוה"

בתורה הבאה הוא מסביר יותר בהרחבה את
אותו ענין:
במדרש [רבה פמ"ח ב] עה"כ [איוב י"ט כו]

כו תניא פ"ב (ומופיע כן בשפע טל, הקדמה בן מאה
שנה). ע"פ איוב לא, ב.
כז הוספות לכש"ט (קה"ת) אות רכז (וראה תולדות יעקב
יוסף פ' יתרו). ובכ"מ.
כח פרדס רמונים שט"ז (אבי"ע) פ"א. וברבוי מקומות.
כט ירמיה כג, כד.
ל ראה "קול שמחה" סוף פרשת לך לך — נלמד בחלקו
הראשון של השיעור (טרם נדפס).

לא ראה לדוגמה ע"ח שט"ד (הולדת או"א זז"ן) פ"ד,
וברבוי מקומות.
לב כמשמעות בלשון חז"ל "מן המוקף" — ראה תרומות
פ"ד מ"ג ובכ"ד.
לג בראשית א, כד; ט, ו.
לד ראה תניא אגה"ק ט; מבוא לספר הנפש.
לה יחזקאל יא, יט; לו, כו.
לו דברים י, טז.
לז ע"פ בראשית ט, יב; ישעיה נט, כא. ראה זהר ח"א צג,
ב. ובכ"מ.
לח בראשית רבה מב, ח.
לט קול שמחה וירא ד"ה "וירא אליו ה' באלוני ממרא
ופירש"י.

אברהם מצטווה
על המילה של
הבשר, אבל
המילה היא גם
ללב, "ומלתם את
ערלת לבבכם",
כדי לגלות מדות
של "לב בשר"

לשמו, ואת ה־ה הוּו בעצמה הוא מקבל משרה – ה־י של שרה מתחלקת ל־ה של אברהם ול־ה של שרה (כמו שהסברנו אתמול באריכות).

נבואת אברהם לפני ואחרי המילה

המדרש ממשיך:

ומבשרי אחזה אלוה, לולא שעשיתי כן, מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי. ולכאורה תמוה, הלא גם קודם שמל עצמו נגלה אליו

הקב"ה, כמו שכתוב בפרשת לך. אמנם האמת הוא דרשם נאמר (בראשית י"ז א). התהלך לפני והיה תמים, היינו שימול עצמו. וקודם שמל לא היה משיג באספקלריא המאירה כל כך.

אנחנו מסבירים^מ שהנבואה של האבות היא ממוצע בין נבואת כל הנביאים, שהתנבאו ב"כה", ב"אספקלריא שאינה מאירה", לנבואת משה, שהתנבא ב"זה", ב"אספקלריא המאירה"^מ. הנבואה הזו היא דווקא אחרי ברית המילה, אבל לפני כן הנבואה של אברהם היא לא באספקלריא המאירה כל כך – היא כמו נבואת שאר הנביאים^מ (ואולי אפילו במדרגה פחותה יותר, כי זו נבואה שלפני המילה ואילו

הנבואה של

האבות היא ממוצע בין נבואת כל הנביאים, שהתנבאו ב"כה", ב"אספקלריא שאינה מאירה", לנבואת משה, שהתנבא ב"זה", ב"אספקלריא המאירה"

לבין עצמו, באופן של "והצנע לכת"^מ, או באופן פומבי (שעלול להביא לגאות, אך יפרסם את ה' בעולם), וממרא יעץ לו לעשות זאת בריש גלי – היתה זו עצה טובה, שבזכותה התקרבו הרבה גרים, וממרא זכה שה' יתגלה לאברהם בחלקו.

[כדי לעסוק במהפכה הרביעית צריך להיות נשוי?]
כדאי. אמרנו אתמול בלילה, בשיעור לבנות^מ, שאברהם אבינו מקבל את הכח להלחם משרה

אמנו. הרי הוא הולך להלחם במלחמת המלכים כדי להציל את לוט, שהוא אחיה של שרה. אברהם הוא החסד ואת הגבורה להלחם הוא מקבל משרה. גם את הכח לגייר גרים הוא מקבל משרה. איפה רואים את זה? מה שרה עשתה בפרשה שלנו? היא נתנה לאברהם את השפחה שלה הגר – הגר אותיות הגר. הגר היתה בת של פרעה ושרה נתנה אותה לאברהם אבינו, כאשר לשם כך היא גיירה אותה קודם. מה הגימטריא של הגר? יצחק. היא הלעומת-זוה של יצחק. אברהם-הגר בגימטריא ישמעאל, הילד שנולד להם – אחת הדוגמאות היפות שהאבא והאמא הם הילד (בו הם נעשים "בשר אחד"^מ). בכל אופן, כנראה שגם הכח של הגיור בא לאברהם משרה – לכן כתוב "את הנפש אשר עשו בחרן"^מ, "אשר עשו" ולא 'אשר עשה', כאשר "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים"^מ, צריך את שניהם ו"הכל מן האשה"^מ. בכלל, אברהם נקרא "אב המון גוים"^מ כאשר נוספת ה

מ מיכה ו, ח.

מא בח"א של השיעור – טרם נדפס.

מב בראשית ב, כד וברש"י.

מג שם יב, ה.

מד בראשית רבה לט, יד (הובא ברש"י שם).

מה בראשית רבה יז, יב.

מו בראשית יז, דה.

מז ראה גם בהשלמות לשיעור י"א מנ"א תשע"ג.

מח זרר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.

מט ובדרך רמז על הנבואה שלפני המילה וש אחרי המילה: מילה עולה 85 – לפני המילה היינו 84 (חנוך) ואחרי המילה היינו 86 (אלהים, מילה א). לפני המילה אברהם הוא עדיין כחנוך, עליו נאמר "ויתהלך חנוך את האלהים" (בראשית ה, כב) – על דרך "את האלהים התהלך נח" (בראשית ו, ט) – ההולך אחרי ה', ולא מקיים בעצמו "התהלך לפני והיה תמים" (שנאמר בציווי על המילה), אך לאחר המילה הוא בבחינת "אני אמרתי אלהים אתם" (תהלים פב, ו), "התהלך לפני". לאור זאת ניתן לפרש את חותם מעשה בראשית, "אשר ברא אלהים לעשות" (בראשית ב, ג) – שנדרש בפירוש על עשית תיקון הגוף היהודי על ידי המילה (בראשית רבה יא, ו) – ש"אלהים לעשות" היינו לעשות את היהודי "אלהים", בעל הבית על הבריאה כולה (השייכת לאברהם, סוד "בהבראם" באברהם, המנהיג את "עולם חסד יבנה" במת "חסד לאברהם").

אברהם אבינו מהלך של הכנעה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל (המבנה היסודי שמורנו הבעל שם טוב לומד^ט מהציווי הראשון לאברהם אבינו, "לך מ"ב מארצך וממולדתך ומבית אביך"^א):

כל ראשית העבודה של אברהם אבינו – מ"בן שלש הכיר אברהם את בוראו"^ב, עד ההליכה לארץ ישראל וכל מה שנלווה אליה ברוב פרשת לך לך – היא עבודה של הכנעה. ההתחלה של העבודה הזו לא מפורשת בתורה, היא "חש" מוחלט, וגם אחרי כל העבודה הזו במשך 99 שנים אברהם אבינו עדיין מרגיש שהוא צריך למול את עצמו – יש בו הכנעה של מי שעומד רק בתחלת העבודה. גם ביטוי ההכנעה העיקרי של אברהם אבינו, "ואנכי עפר ואפר"^ג – שנאמר אחרי ברית המילה – נדרש על מה שעבר אברהם אבינו בתקופת-ההכנעה, "וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים ואפר על ידי נמרוד לולי רחמיך אשר עמדו לי"^ד.

ברית המילה היא הבדלה, "מל" לשון מילה כפשוטה – כנ"ל – וכל עבודת אברהם ממנה והלאה היא עבודה של הבדלה. בתקופה הזו עומד אברהם בנסיון של הבדלה בין הקדושה לקליפה כאשר הוא נדרש לקיים "גרש האמה הזאת ואת בנה"^ה (עבודה שהוא במפורש מקבל את הכח אליה משרה, "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה"^ו). תקופה זו נמשכת עד העקדה, שיא העמידה בנסיון, כאשר כל עמידה בנסיון דורשת גילוי כח נבדל בנפש.

כאשר אברהם מגיע לשיא שלו, העמידה בנסיון העקדה, הוא זוכה להמתקה. בעקדת יצחק יש התכללות בין אברהם ויצחק^ז, בין

הנביאים הם כבר מהולים^ח. וכאשר הקב"ה היה רוצה להיות נגלה אליו, היה צריך כביכול התלבשות, (כמו"ש איוב י"ח ד) ויעתק צור ממקומו, כביכול, כדי שאברהם יהיה יכול לסבול אור ההתגלות, ע"כ לא היה נגלה אליו ממדרגה גבוה מעל גבוה.

כאן הוא אומר מפורש יותר מה שאמר בקיצור בתורה הקודמת – ב"וירא הוי' אל אברם" נדרשת התלבשות של ה', כדי שיוכל להגיע אל אברהם, לכן הגילוי הוא רק בזמנים מיוחדים למטרה מסוימת והוא לא מגיעות ישירות "אליו". לעומת זאת, אחרי המילה הגילוי הוא כפי שהוא, גילוי עצמות ה' באספקלריא המאירה, והוא "אליו", לעצמותו של אברהם: אמנם אח"כ כשמל עצמו וסדר המסך המבדיל

מאברהם, היה הקב"ה יכול לגלות אליו באספקלריא המאירה בלי התלבשות. וזה שאמר הכתוב, וירא אליו, היינו אל אברהם לאחר שמל, היינו, כמו שהוא כביכול בלי העתקה ממקומו ובלי התלבשות כמבואר לקמן. וזה שאמר המדרש, אמר אברהם, ואחר עורי נקפו זאת, היינו, שסר המסך מעורי, ומבשרי אחזה וגו', בלי התלבשות, ואילולי שעשיתי כן, מהיכן היינו מאיזה מדרגה היה הקב"ה נגלה עלי. ודו"ק.

כל ראשית
העבודה של
אברהם אבינו
היא עבודה של
הכנעה

הכנעה-הבדלה-המתקה בחיי אברהם
היינו באמצע להסביר שיש בכל החיים של

נ אפשר להסביר את שלש דרגות הנבואה על דרך דברי רבי אייזיק מהומיל שלאדמו"ר הזקן היתה רוח הקדש תמידית, לאדמו"ר האמצעי היתה רוח הקדש מתי שרצה ולאדמו"ר הצמח"צדק היתה רוח הקדש לפרקים (לשמע און מדור אדה"ז אות ב): רוח הקדש התמידית היא על דרך נבואת משה ב"זה" – ראות אלקות תמידית; רוח הקדש מתי שרוצים היא על דרך נבואת אברהם אחרי הברית, שהנבואה באה "על ידו", כאשר הוא רוצה (כנ"ל); רוח הקדש לפרקים היא כנבואת כל הנביאים ב"כה", בזמנים בהם שורה עליהם שכונה.

נא בראשית יב, א.

נב נדרים לב, א.

נג שפ יח, כז.

נד רש"י עה"פ (עפ"י בראשית רבה מט, יא).

נה בראשית כא, י.

נו שם פסוק יב.

נד ראה זרר ח"א קיט, ב; ח"ג יח, א; לקו"ת (האריז"ל) וירא ד"ה "סוד העקידה"; לקו"ת ואתחנן ח, ב; שם דרושי ר"ה נח, ב; מעין גנים בראשית עמ' לו ואילך.

כאשר אברהם מגיע לשיא שלו, העמידה בנסיין העקדה, הוא זוכה להמתקה

(שנשארה כמקור ל"ה של אברהם ול"ה של שרה, ועדיין התרעמה עד שה' נתן אותה ליהושע^ט) בשם שרה, "הכל מן האשה". שני הפסוקים יחד עולים 8541 – ט"פ אהבת ישראל (העולה אהבה פעמים חכמה). כשמצרפים גם את הפסוק של "יורא אליו הוי" עולה הכל מט פעמים יצחק (העולה נו פעמים יעקב) ע"ה.

במספר קדמי "אליו" עולה יעקב (רק ה"איו, עליו נקוד, עולה במספר קדמי מזל – גילוי המזל של אברהם אבינו ממנו הלידה) – יש כאן שרש של נשמת יעקב בתוך אברהם (בסוד "יעקב אשר פדה את אברהם"^א). והנה במספר סדורי יעקב עולה אליו.

ס ראה בראשית רבה מז, א; סנהדרין קז, א. וכפי שדובר באריכות בשיעור ליל שבת. סא ישעיה כט, כב.

החסד והגבורה – אברהם מגיע לתיקון שלם והמתקה גמורה, ואז הוא גם 'מוליד מחדש' את יצחק כנשמה דכורא שיכולה להוליד^ב ולהמשיך את העצם של אברהם. מכאן ואילך חיי אברהם הם בבחינת המתקה.

רמזי הפסוקים

נחזור אל הפסוקים ונראה כמה רמזים יפים: ראינו שני פסוקים של "ויאמר הוי' אל אברם". הפסוק הראשון עולה 3491. הפסוק השני, בברית המילה, עולה 5050 – משולש של 100, הגיל של אברהם בלידת יצחק (עליו תמה אברהם שם "הלבן מאה שנה יולד"^ג). 5050 עולה י פעמים שרה – הכפל של הי של שרי

נח ראה ספר הליקוטים יורא וחיי שרה (פרקים כא-כב); קהלת יעקב ערך 'צ', ובכ"מ. נט בראשית יז.

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ רק לאחר המילה זוכה אברהם שה' יתגלה "אליו" – אל עצמותו.
- ♦ שלש ה"יורא" בהן מתגלה ה' לאברהם הן בסוד הכנעה (הבטחת הארץ) הבדלה (צווי המילה) המתקה (ההתגלות אחרי המילה).
- ♦ המתקה היא התגלות במודעות טבעית – ללא מסר מסוים.
- ♦ הרבי הרש"ב בכה למה ה' לא מתגלה אליו במודעות טבעית דווקא.
- ♦ צווי ה' לאברהם למול את עצמו חל על הנכונות הפנימית שלו לעשות זאת בחפץ לב.
- ♦ לפני המילה ה' התגלה לאברהם מתוך "העתקה והתלבשות" למה שמתאים לו.
- ♦ אחרי המילה ה' נמצא בקביעות סמוך לאברהם ומתגלה בעקבות עבודתו.
- ♦ נבואת האבות – אחרי ברית המילה – היא ממוצע בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים.
- ♦ חיי אברהם מתחלקים לתקופת הכנעה (עד לברית המילה), הבדלה (מברית המילה עד לעקדה) והמתקה (מאחרי העקדה עד סוף חייו).

שיעור

כוונת אברהם אבינו בברכת ישתבח

"להנחיל אהבי יש"

קיצור מהלך השיעור

התבוננות קצרה בפנינה של-כוונה בברכת ישתבח מגלה סודות הטמונים בשם אברהם ופותחת פתח להתבוננות חדשה ומיוחדת בהשתלשלות כל כוחות הנפש.

"ישתבח" כבר עומדים בראש עולם היצירה – בהיכל קדש הקדשים דיצירה – מוכנים לעליה לעולם הבריאה על ידי הקדיש שמיד נאמר. אברהם אבינו – במדות החסד והאהבה שלו, "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^ב – מתקן את כל עולם היצירה, עולם הרגש.

מעלת הבחירה

נקרא בפנים את כל הנוסח:

אל מלך גדול ומקלל בתשפחות.

שם "אל" שייך לאברהם אבינו, סוד "חסד אל כל היום"^ג, כרמוז בכך שהשם אברהם עולה ח"פ אל. גם "מלך" שייך לאברהם, שהיה המלך הראשון שהמליכו כל האומות^ד והמליך את ה' בעולם, וגם "גדול" שייך לאברהם (שהרי מדת החסד נקראת "הגדלה"^ה, ובברכת אבות "האל

אברהם אבינו – שלמות תיקון הרגש

שתי הפרשות העיקריות של אברהם אבינו הן פרשת לך לך ופרשת וירא (העולות יחד אברהם אבינו!). זהו זמן מתאים לשים לב במיוחד לכוונה של אברהם אבינו בברכת "ישתבח" שאומרים כל יום:

ברוך אתה הוי'. אל מלך גדול ומקלל בתשפחות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. בורא כל הנשמות. רבון כל המעשים. הבוחר בשיירי זמרה. מלך יחיד חי העולמים.

ראשי התיבות של חמשת הביטויים האחרונים כאן הם אברהם – "אדון הנפלאות, בורא כל הנשמות, רבון כל המעשים, הבוחר בשיירי זמרה, מלך יחיד חי העולמים"^א. זו אחת הפנינים הכי יפות בכוונות התפלה.

מה המיקום של הכוונה הזו בתפלה? פסוקי דזמרה הם עולם היצירה ובחותם ברכת

ב ראה זרה ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב.

ג תהלים נב, ג.

ד רש"י לבראשית יד, יז.

ה ע"פ דה"א כט, יא.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. יום שבת לך לך תשפ"ג (ח"ג) - כפ"ח.

א פ"ח שער הזמירות פ"ו.

הוא שיש מי שאומר¹ שהוא אכן אמר שירה! – הגאולה תלויה ב"שירי זמרה" שלנו. מִלְךָ יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים. הִמּוּ הֵיא בַעֲצֵם הִים הַסְתוּמָה שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁקְשׁוּרָה גַם לִים הַסְתוּמָה שֶׁל מְשִׁיחַ – לַסְרְבָה הַמְשֵׁרָה וְלִשְׁלוֹם אִין קִץ². בַּחֲסִידוֹת מְבוֹאֵר שִׁישׁ כִּאֵן עֲלִיָה עֲצוּמָה מִ"יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ" ("מֶלֶךְ" שֶׁהוּא רַק בַּבְּחִינַת "חַי הָעוֹלָמִים") בַּתְּחִלַּת פְּסוּקֵי דִזְמֵרָה לִ"מֶלֶךְ יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים" (שֶׁרַשׁ הַמַּלְכוּת בִּ"יְחִיד", הַמְדַרְגָה עֲלִיָה מְסַבֵּיר אֲדָמוֹר הַצַּמְח־צַדִּיק³ שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת שֶׁאִין מַעֲלִיָה עוֹד יְסוּד – הַמְדַרְגָה הַכִּי עֲלִיוֹנָה בְּאוֹר אִין סוּף).

"להנחיל אהבי יש" – יש ואין בהשתלשלות הספירות

כפי שראינו, עוד לפני ראשי התיבות אברהם יש שני ביטויים הפותחים בשם "אל", השייך גם הוא לאברהם, כפי שהוסבר. שני שמות אל משלימים את אברהם (העולה ח"פ אל, כנ"ל) לשלמות של י פעמים אל – בגימטריא יש, בסוד "להנחיל אהבי יש"⁴ המתאים במיוחד ל"אברהם אהבי"⁵.

מכאן פתח להתבוננות חדשה: הרבה פעמים הסברנו⁶ כי דורות של החסידות ניתן לראות מעבר מדור לדור מדגש על סוד היש האמתי וסוד האין האמתי. באותו אופן ניתן להתבונן גם ב־ג הכוחות הפנימיים של הנפש, פנימיות עשר הספירות, כאשר בחלק מהכוחות הדברים פשוטים ובחלק יש חידוש:

שלשת הראשים שבכתה, אמונה־תענוג־דצון, מכוונים בעצמם כנגד שלשת האבות⁷. אברהם

הגדול" הוא כנגד אברהם). אֶל הַהִדְרָאוֹת.

שוב חוזר כאן שם "אל", השייך לאברהם, ואברהם הוא המודה לה' על הבשורות הטובות בעשיית מזבח. אֶדוֹן הַנְּפִלְאוֹת.

אברהם הוא הראשון שקרא לקב"ה "אדון" (השתמש בשם אדני)⁸. בּוֹרָא פֶּל הַנְּשִׂמוֹת.

כח הבריאה קשור לאברהם אבינו – כדרשת חז"ל "בְּהַבְרָאם" – "בְּאֲבְרָהָם" – וממנו נמשכות "כל הנשמות", נשמות ישראל וגם נשמות הגרים שבכל הדורות. רְבּוֹן פֶּל הַמַּעֲשִׂים.

עשיה היא לשון תיקון, "אשר ברא אלהים לעשות"⁹, החל מתיקון הגוף בברית המילה¹⁰ שהתחילה מאברהם אבינו. הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זְמֵרָה.

עיקר החידוש הוא ב־ה שנוספה לאברהם אבינו ואפשרה לו להוליד. כל הביטויים כאן מתייחסים לה', ולא לעבודה שלנו, אך "הבוחר בשירי זמרה" מעיד שה' בוחר בעבודתנו שלנו. בפשט ה' כאן הוא "הבוחר", אך הוא גם מעניק לנו את הבחירה (כמו שאנחנו מסבירים¹¹) ש"בית הבחירה", ב"מקום אשר יבחר הוי"¹², הוא גם הבית בו ה' מחזק את כח הבחירה שלנו). ה' בוחר בשירי זמרה שלנו – בכך שכאשר ה' מושיע אותנו אנחנו מזמרים. כשיש לאדם צרה עליו לזכור שהתכלית שלה היא שה' יושיע אותו והוא יזמר לה' (וכבר עכשיו אפשר להתחיל לשמוח ולזמר...). כְּתוּב¹³ שֶׁאִם חִזְקִיָה הִיה אֹמֵר שִׁירָה עַל הַיְשׁוּעָה הוּא הִיה נְהִיָה מְשִׁיחַ (והפלא

1 בראשית יב, ז. וראה לעיל בשיעור "קול שמחה".

2 ילקו"ש בראשית רמז עז.

3 בראשית ב, ג.

4 בראשית רבה יא, ו.

5 שם מד, י.

6 ראה שיעור ז' מנחם־אב תשע"ד. ועוד.

7 דברים יב, ה"א.

8 סנהדרין צד, א.

9 יד ראה פסחים קיז, א.

10 ישעיה ט, ו.

11 ראה הטבע היהודי עמ' לו; שיעור כ' טבת תשע"ד.

12 יז משלי ח, כא.

13 ישעיה מא, ח.

14 יט שיעור א' תמוז ע"ב ובכ"ד.

15 כ סוד ה' ליראו ש"א פ"א (ומבואר בשיעורים בסוד ה')

16 ח"ג עמ' סד ואילך).

הבטול של החכמה^{לא}).

לכאורה, כאן היה אפשר ואף מתבקש להסביר הכל בדיוק הפוך: הבטחון הוא בחינת יש – "יש בטחון"^{לב}; התמימות היא הכנעה וחווית אין; האמת של היסוד, כח הולדה והגשמה, היא "חותם בולט" שבבחינת יש (כרמוז בכך שפרצוף היסוד באלב"ם הוא יש^{לג}); המלכות־השפלות, "דלית לה מגרמה כלום", היא בחינת אין. מתברר כי דווקא בכוחות המוטבע יש התכללות של אין ויש בכל אחד מהכוחות.

בפנימיות, ההיפוך הזה הוא סוד המשכת הנהי"ם החדשים^{לד} – דווקא כוחות המעשה וההשפעה על הזולת מתחדשים־מתהפכים כדי לצאת מעצמם על מנת להשפיע לזולת את ההיפוך מטבעם הראשון: ה"יש בטחון" של האדם נעשה אין בהארה לזולת – שלא לומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה"^{לה} אלא להקדין דווקא את הבטול וההכרה "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{לו}. ההתאינות הפנימית של ההוד־התמימות הופכת לכח של 'יש' השואף להביא את הנצחון עד גמירא, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"^{לז} (להכריח את האויב להודות ולהכנע); שלמות שמירת הברית, האמת של היסוד, היא הרגשת אין; המלכות, ש"לית לה מגרמה כלום", הופכת ל"מראה"^{לא} המשקפת את היש האמתי דווקא.

עולה, אם כן, שהסדר השלם הוא מיש ליש – מאמונה בה' כ"יש האמתי" עד להתגלות היש של המלכות, "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד וישמו אחד"^{לבט}.

אבינו, "ראש כל המאמינים"^{כא}, הוא בבחינת יש (כנ"ל). התענוג שייך לראש השני של הכתר, "רישא דאין" – תענוג דקדושה הוא בבחינת אין^{כב}. כח הרצון התקיף הוא ודאי בבחינת יש. הבטול, פנימיות "החכמה מאין תמצא"^{כג}, הוא בפשטות אין. השמחה, מתוך התרחבות ההשגה, היא בבחינת יש. מפורש שהחכמה נקראת אין והבינה נקראת יש^{כד} (ועליה בפרט נאמר "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שי עולמות, שנאמר 'להנחיל אהבי יש'^{כה}) והן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{כז} במעין התהוות תמידית יש מאין. באופן מחודש, מתברר שכח היחוד של הדעת הוא הכח לדעת את האין. אהבה־יראה־רחמים, שכנגד אברהם־יצחק־יעקב, הם שוב חזרה על הסדר של יש־אין־יש – האהבה המתפשטת היא בבחינת יש ("יש מי שאוהב"^{כח}). היראה והצמצום הם בחינת אין, כפשוטו. הרחמים הם שוב התפשטות רגש הלב בבחינת יש (עד להרגשת היש של "חסדים המגולים" המתחילים בתפארת^{כט}).

עיקר החידוש הוא בכוחות המוטבע, נהי"מ: עולה מכאן שהנצח־הבטחון הוא בחינת אין, ההוד־התמימות בבחינת יש (ההודיה על האהבה והחסד, שהוא בחינת יש, גם היא חוויה של יש מתוך הרגשת החסד שעשו אתי), תיקון היסוד־האמת הוא בבחינת אין (אבר התענוג^ל מקבל מדישא דאין, שני מלמעלה מתגלה בשני מלמטה^ל). והמלכות־השפלות היא שוב יש (בשפלות יש מודעות עצמית, יש, לעומת

כא שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

כב פלח הרמון וירא ד"ה "ואשה אחת" (ט, ב). ובכ"מ.

כג איוב כח, יב.

כד ראה שערי אורה (גי'קטיליא) שער י; ביאור ד' אדמהאמ"צ יוצא מה, ב וש"נ.

כה סנהדרין ק, א. ובכ"מ.

כו ראה זחר ח"ג רצ, ב; זחר ח"א קכג, א.

כז ע"פ תניא פל"ה.

כח ע"ח שער הכללים פ"ו. ובכ"מ.

כט ראה תניא, אגה"ק טו.

ל סוד ה' ליראו ש"א פכ"ג.

לא ראה **לב לדעת** "פרק בעבודת ה'" (וביאורים א.ג).

לב קהלת ט, ד.

לג ראה הערה סט בפ"ה ממאמר "אמונה ובטחון" בספר **לב לדעת**. ובכ"מ.

לד ראה ע"ח שכ"א פ"א.

לה דברים ח, יז.

לו שם פסוק יח.

לז תהלים יח, לח.

לח ביאור ז' אדמהאמ"צ בשלח ד"ה "עוד י"ל" (מג, ג) ובכ"ד.

לט זכריה יד, ט.

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

גדר הגירושין

הם פעולה במישור האיסור הרי הם סילוק בלבד, ואם הם פעולת קניין מסתבר שזהו מעשה חיובי (אך אין זה מוכרח).

בפשטות, בשתי השאלות שני הצדדים קיימים. א. בקידושין יש צד איסור ("דאסר לה אכולי עלמא כהקדש") וצד קניין ("האשה נקנית"), וכן בגירושין הקניין פוקע והאיסור פוקע. ב. בגירושין יש סילוק, הפקעת האיסור, ויש פעולה חיובית, הקנאת האשה לעצמה. פעולת הסילוק היא מצד האיש והפעולה החיובית שייכת יותר לצד האשה, כלשון הפסוק "ושלחה מביתו [האיש משלח, מפקיע] והלכה והיתה [האשה נקנית לעצמה]".

קנין חיובי

ונראה שהעיקר הוא הקנין כמעשה חיובי, והאיסור וההיתר נפעלים ממילא: בקידושין האשה נקנית, "כי יקח איש אשה", כלשון המשנה "האשה נקנית", ונקראת "קנין כספו", וממילא נאסרת כאשת איש [וברמוז: ה'שער' של המלה קנין הוא קן ("אביך קנך"), ראשי תבות קידושין נישואין, אלא שבקידושין יש גם צד איסור ונישואין הם רק קנין חיובי, ודוק]. וכן בגירושין, הבעל מקנה את האשה לעצמה בחזרה, פעולה חיובית של הקנאה, וממילא היא מותרת לכל אדם. ופשוט שכן הוא גם בדעת בני אדם,

"כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר פרישת ונתן בידה ושלחה מביתו".^א ובמשנה תחילת קידושין "בשלש דרכים האשה נקנית וקונה את עצמה בשתי דרכים... וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל".

בגדר הגירושין דנו האחרונים בכמה שאלות יסודיות:^ב

א. האם הגירושין הם פעולה של קנין או איסור (דהיינו התרת איסור אשת איש). כך לגבי הקידושין יש לדון האם עיקרם קניין,^ג והאיסור מסתעף ממנו, או שעיקרם החלת איסור,^ד וממילא יש להסתפק בדרך זו בנוגע לגירושין, ומסתבר שהדברים תלויים זה בזה.

ב. האם הגירושין הם הפקעה-סילוק או מעשה חיובי. כלומר, האם הם רק הפקעת קניינו של הבעל, 'סילוק', בדומה להפקה, או מעשה חיובי של הקנאת האשה להיות ברשות עצמה.^ה חקירה זו שייכת בחקירה הקודמת: אם הגירושין

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב.

א דברים כד, א.

ב נעזרנו בספר הנחמד קובץ יסודות וחקירות השלם.

ג אך ודאי קנין קידושין חלוק מקניין ממון רגיל, כדברי הרמב"ן בגיטין ט, א "שאינו אשה זו ממנו של בעל", וכ"כ הר"ן (ג, א בדפי הרי"ף), ואכמ"ל.

ד ראה קובץ שיעורים קידושין אות נג. ברכת אברהם קידושין קו"א לדף ב, ב (האריך בזה).

ה צ"פ הלכות מתנות עניים פ"ט ה"ט "אם שחרורו היו גדר קנין לעצמו או רק הפקעה... לגבי גירושין ושחרור אם זה סילוק או מקנה לעצמו".

ו יוקרא כב, יא, "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו". קידושין ה, א ועוד.

ולא נכתב לשמה. אכן יש טעם נוסף לפסול גט כזה, כמפורש בדברי הראשונים, מפני שהוא דומה לשטר חוב שנמחל שעבודו.^ט

גם כאן נראה ששני הצדדים קיימים: הבעל מגרש את האשה, והגט־הספר כורת את האישות הזו. ובפנימיות: אמנם כאן מדובר בכל מקרה על פעולה חיובית, אך מכל מקום שני הצדדים הם בחינת חסד וגבורה. מצד הגבורה כוונת האיש לשלח־לגרש את אשתו, כפשט הכתוב "אם לא תמצא חן בעיניו... ושלחה מביתו". אך מצד החסד אין כוונתו לפגוע באשה עצמה אלא רק לכרות את הקשר שביניהם, לבטל את האישות, וכאילו אומר לה "מצטערה, איננו מתאימים זה לזה, וודאי יש לך בן זוג אחר", וכמו שנאמר "ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר [זו מטרת השילוחין]". כלומר, מצד הגבורה יש בעיקר שנאה וריחוק (כמפורש בגירושין השניים "ושנאה האיש האחרון"), אך מצד החסד יש גם ממד של אהבה ואכפתיות לאשה, וזהירות שלא לפגוע בה־עצמה אלא רק לנתק את קשר האישות ביניהם (שהתברר כלא מתאים). והנה, אם צד האהבה גובר קרוב הדבר שיחזיר את גרושתו, וזה עצמו טעם פנימי לכך שאם יגרשה פעם נוספת צריך גט חדש (מפני שהגט הראשון היה כביכול על דעת להחזירה, וכבר פעל את פעולתו, וכדברי הראשונים שדומה לשטר חוב שנמחל שעבודו, אלא שכאן יש טעם לשבח שיחשב כמחילה, ודוק).

עיקר כוונת האיש והאשה בקידושין היינו הקנין החיובי (לבנות 'ק'), והאיסור מסתעף מזה, וכן בגירושין עיקר הכוונה להקנותה לעצמה.

ומה שהאשה מתגרשת בעל כרחה אע"פ שלא מצינו הקנאה בעל כרחו של המקבל, מוסבר שאין זה כהקנאת דבר חדש למי שלא היה שלו מעולם אלא האשה חוזרת להיות ברשות עצמה, ועוד יש לתת טעם ולומר שבשעת הקידושין (שנעשו מדעת האשה) האשה מסכימה 'לתת עצמה' לדעת האיש וכלולה בזה הסכמה להתגרש (אם ח"ו יגיעו לכך).

ובפנימיות: מבואר^ז שמצוות עשה, עשיה חיובית, היא מצד החסד (אהבה), ומצוות לא תעשה, שלילת העשיה, היא מצד הגבורה (יראה, הסתלקות). וכן בנדון שלנו: פעולה חיובית של קנין, הן בקידושין והן בגירושין, היא מצד החסד־אהבה, ופעולה של החלת איסור או סילוק־התרתו היא מצד הגבורה והיראה. התורה היא "תורת חסד", ולכן יש להעדיף את סברת החסד, קנין חיובי.

האשה והאישות

עוד חקרו האחרונים^ח האם הגט־הגירושין פועלים על האשה או על האישות. ונפקא מינה: כאשר כתב גט לאשתו וגרשה בו ואחר כך החזירה ושוב רוצה לגרשה באותו גט. אם נאמר שהגט פועל באשה, הרי זה לשמה, אך אם הגט פועל באישות הרי כעת זו אישות חדשה

ז זהר ח"ג קע"ד, א.

ח קובץ שיעורים בבא בתרא אות תרא.

ט כדברי הרמב"ן בספר הזכות תחילת פרק המגרש.

שמע בקלה

נח (שעיקרן איסורי עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים). ב. שלא יהיו סכנה בטחונות עבורנו. ג. הכרה ברורה שארץ ישראל שייכת רק לעם ישראל, היהודים הם בעלי הבית ואחרים רשאים להיות "גרי תושב". למי שאינו עומד בתנאים אלו, הפתרון הרצוי הוא הרחקה. הרחקה זו טובה ונדרשת עבורנו, עם ישראל, והיא טובה ונדרשת גם עבור המורחקים, שכן במקום אחר יוכלו להתפתח ולהיטיב את דרכיהם.

עידוד הגירה

בתיקון המדינה, יש לפעול לעידוד הגירה לבני ישמעאל (ובני עמים אחרים) שאינם מקבלים את שלטון ישראל ואינם מתאימים למעמד של גר תושב. לדוגמה: ניתן להעניק "סל הגירה" בסיסי (כאברהם שנתן להגר וישמעאל צידה לדרך), סיוע בסידורי יציאה מהארץ וקליטה במדינות אחרות וכדו'. אכן, יש להרבות בעיקר בפעולה חיובית של "עשה טוב", יישוב הארץ ועידוד עליה, מתוך אהבת העם והארץ, כמדת החסד של אברהם, ורק בהמשך לזה לעסוק בעידוד הגירה, פעולה של "סור מרע", דחייה-גבורה. יהודי המגיע לארץ נקרא עולה, אך לגוי שאינו מתאים להיות בארץ דווקא היציאה מהארץ היא עליה, להגיע אל המקום המתאים עבורו, ונמצא שההגירה היא באמת לטובתו. במושגי פנימיות התורה, עידוד הגירה שייך לספירת ההוד, בדומה למערכת המשך בעמ' 27 <<

"וּתְרָא שְׂרָה אֶת בֶּן הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יִלְדָה לְאֶבְרָהָם מִצַּחֵק. וַתֹּאמֶר לְאֶבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירֶשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק... וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אֶבְרָהָם אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנְּעוּר וְעַל אֲמֻתְךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמֶר אֵלֶיךָ שְׂרָה שְׂמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקְרָא לָךְ וְרַע"א. ישמעאל היה מצחק בעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ויש לחשוש שמא יצחק ילמד ממנו או ייפגע מ'משחק הדמים' (יורה חיצים ואומר "משחק אני"). בנוסף, ישמעאל טען שגם הוא יורש את אברהם וזוכה בארץ. על כן דרשה שרה אמנו להרחיק את ישמעאל מיצחק ומנחלת הארץ המובטחת³. הדבר היה קשה לאברהם אבינו, "אב המון גוים" הרוצה להיטיב לכל ובמיוחד לבנו, במדת "חסד לאברהם". אך הקב"ה 'חתם' על ההכרעה ה'מלכותית' של שרה (לשון שררה) המלמדת שלעתיים יש להגביל את החסד והשפע, לדעת לנקוט ב"שמאל דוחה" ולא רק ב"ימין מקרבת". "מעשה אבות סימן לבנים", וכך נאמר לבני ישראל ביחס לנכרים היושבים בארץ ונוהגים כישמעאל "וַיִּגְדְּשֶׁתְמוּ מִפְּנֵיךָ... לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצְךָ פֶּן יִחַטְּיֵאוּ אֹתְךָ לִי"⁴. התנאים לישיבת נכרים בארץ הם: א. שמירת שבע מצוות בני

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי ספר תיקון המדינה.

א. בראשית כא, ט"ב.

ב. ראה רש"י לפסוקים אלו.

ג. שמות כג, לא"ג.

הסיפור החסידי

ה'אהלי יעקב' מהוסיאטין | בכל עת יהיו בגדיך לבנים

רבי יעקב פרידמן מהוסיאטין נולד בשנת תרל"ט לרבי יצחק פרידמן מבוהוש. בכסלו תרנ"ה נישא לחיה שרה רחל, בתו של רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין, ונסמך על שולחן חותנו. מנישואיו ועד לפטירת חותנו (כ-54 שנים), חי ופעל בסמיכות אליו. רבי יעקב היה ייחודי בין האדמו"רים בתמיכתו ברעיון הציוני: בשלהי מלחמת העולם הראשונה ייסד (עם רבי חיים מאיר יחיאל שפירא מדרוהוביץ' ורבי שלמה חיים פרידמן מסדיגורה) את ההסתדרות החסידית-ציונית "חברת יישוב ארץ ישראל" (חברה בתרע"ח להסתדרות המזרחי, שהיה ממנהיגיה), במלחמת העולם השנייה התבטא בחיוב על התנדבות לצבא הבריטי, ולאחר קום המדינה נהג לערוך טיש ביום הקמתה. בטבת תרצ"ז עלה לארץ ישראל עם חותנו, שם התיישבו בתל אביב ובנו בית מדרש. לאחר עלייתו לארץ פסק מפעילות ציבורית, הקדיש את זמנו בעיקר ללימוד תורה ועם פטירת חותנו בחנוכה תש"ט מילא את מקומו. התפרסם כמסתפק במועט, בניגוד לשאר אדמו"רי רוז'ין שנודעו בהנהגת פאר, ונדע כבקיא גדול במקורות תורניים כשרבים התייעצו עמו בנושא. רבי יעקב נפטר בח"י במרחשוון תשי"ז ונקבר בבית העלמין העתיק בטבריה, בסמוך לחותנו. בצוואתו לא מינה רבי יעקב ממשיך, ולאחר פטירתו פנו חסידים לאשתו כדי שתברכם. רק עם פטירתה, הוכתר לאדמו"ר בנו רבי יצחק.

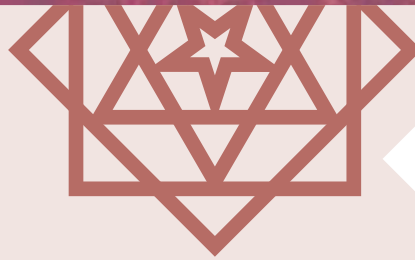
איננה סתם פלא: מבואר בליקוטי מוהר"ן כי נקיות הבגדים רומזת לתיקון הברית – מי שגופו טהור לגמרי, ניכר הדבר אפילו בבגדיו. כאמור בסיפור, להיבט הזה של תיקון הברית ישנו קשר מיוחד למלכות הרוז'ינאית: רבי ישראל מרוז'ין נודע כקפדן גדול על נקיון לבושו ובעקבותיו צעדו כל בית רוז'ין. והנה, סופי התיבות בפסוק "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" – הפסוק נדרש בליקוטי מוהר"ן בהקשר לנקיות הבגדים ותיקון הברית – יוצרים את המילה "מלכות". בגימטריא, סופי התיבות מלכות עולים אברהם אברהם, והמשפט כולו עולה "ואנכי עפר ואפר" – ביטוי השפלות הייחודי של אברהם אבינו. כפילות שמו של אברהם אבינו בגימטריא, רומזת על תפקידו הכפול כ'אבינו' שלנו מחד, ו'אב המון גויים', מאידך. היכולת לשאת בשני

כנצר לבית רוז'ין הליכתו היתה זקופה, קצבית ומדוקדקת. אך ראשו לא היה מורם. עיניו היו למטה ולבו למעלה. זקנו היה עשוי בקפידה וכל שערה מונחת על מקומה. בגדיו היו נאים, נקיים, מצוחצחים ומסודרים על מקומם ללא כל רבב. בני הבית ספרו לאחר הסתלקותו, כי בגדיו הלבנים שהיו על גופו הטהור היו תמיד נקיים – גם לאחר שפשטם לצורך החלפה. לא ניתן היה להבחין בהם אם כבר שזמשו ולובשו. גם בימות הקיץ שהם ימי החום, ההזעה והלחות בתל אביב – הם נשארו יבשים, נקיים ולבנים כשעת לבישתם. [תולדות יעקב – הוסיאטין]

הנקיות הניסית שרבי יעקב התאפיין בה,

שבנשמה (מדרגת החיה שבנפש). זהו החלק החופף על המודעות שבתוכנו, נוגע ואינו נוגע, ובין כוחות הנפש הוא שייך אל הרצון. הרצון המוליך אותנו הלאה הוא התפר בין המודעות שלנו לבין מה שמעבר לה. רצון מתוקן לגמרי, שמשתוקק ודבק תמיד בה' בלבד, הוא סוד ארץ ישראל החביבה כל כך על אדמו"רי בית רוז'ין: "למה נקרא שמה ארץ? שרצתה לעשות רצון קונה".

תפקידים כאלה, שייכת למלכות החסד של המשיח: היא תכנס תחתיה את כל באי העולם, אך תשמור היטב על הייחוד היהודי ומעלתו. אך הבגדים אינם רומזים רק לשררה ומלכות כלפי חוץ. יש בהם גם ביטוי לדבקות פנימית בבורא: הבגד הנשאר תמיד חדש ונקי, מבטא את ההתחדשות והרעננות התמידית בעבודת ה' שהיתה נחלתו של הצדיק מהוסיאטין. נוסף על כך הבגד, המקיף את הגוף, רומז למקיף הקרוב

המשך מעמ' 25 <<

על ידי מדת החסד, ומלכות ישראל היא מלכות חסד ("חסדי דוד הנאמנים"). גם המלחמה באויב, במדת הגבורה, היא כדי להיטיב (כמו מלחמת המלכים של אברהם איש החסד כדי להציל את לוט¹), וכמו שמובן היום בפשטות שמיגור הטרור בע"ה יביא שלום בארץ ורווחה לכל יושביה (גם לאוכלוסייה הערבית), וכן עידוד הגירה יביא למציאות מתוקנת ומאירה וטובה לכולם.

החיסונית בגוף האדם הדוחה גורמים זרים הפוגעים בגוף (או הפרשת דם הנידה). לפיכך סדר הדברים הנכון בתיקון המדינה הוא: א. החלת ריבונות יהודית מלאה על כל הארץ (כנגד מדת החסד). ב. מלחמה באויב ומיגור הטרור ביד חזקה (מדת הגבורה)². ג. החלת המשפט העברי (מדת התפארת). ד. עידוד עלייה (מדת הנצח). ה. עידוד הגירה (מדת ההוד)³. באמת, כל התהליך מתחילתו ועד סופו, מונע

ד עצם המלחמה היא במדת הגבורה, אך הכנעת האויב בתכלית, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם", היא כבר במדת ההוד (הודאה והכנעה).
ה בלשון הקבלה: ה' חסדים שבדעת מתפשטים בה' קצוות מחסד עד הוד.

1 התפשטות החסדים בה"ק כנ"ל.

2 לוט הוא אחיה של שרה, וודאי היא נתנה את הכח לצברה למלחמה זו!

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

גיור שלא לשם גיור

אני נמצא בקשר עם בחור שהתגייר בצבא והוא אומר בפירוש שעשה זאת כדי להיות רשום בתעודת זהות כישראלי-יהודי, ולא לשם גיור. מה צריך להיות היחס אליו?

מענה:

צריך להסביר לאותו בחור שתוקף הגיור שלו מוטל בספק, ולכן מאד כדאי לו להיות יהודי באמת. כדאי לדבר איתו על היפי שביהדות ומה זה אומר להיות חלק מעם ישראל, בפרט אם הוא 'זרע ישראל' ויש לו סבים יהודים. בשיעור בשמחת תורה דברנו על היכולת להיות

'אפס' כדי להתחיל מחדש דבר גדול הרבה יותר. כרגע אין לו זהות – הוא 'אפס' לגריעותא – אך אם יקבל החלטה טובה להיות יהודי באמת, מה טוב, הוא יתהווה מחדש להיות "יש מאין ואפס המוחלט".

להשתנות בשביל לצאת לשליחות

הציעו לנו לצאת לשליחות מסוימת, אך השליחות דורשת מאתנו להכנס למסגרת עם סגנון שאנחנו 'לא שם' כרגע – זה כרוך בקצת שינוי פנימי וגם בשינוי חיצוני בהנהגה ובלבוש, בהתאם למסגרת של השליחות. מחד,

השליחות מאד חשובה לנו, אך מאידך השינוי קשה לנו ומרגיש 'לא אמתי'. נשמח לברכת ועצת הרב.

מענה:

השאלה אם אפשר להביא את ה'שם' שלכם ל'שם' שלהם... כדאי להתייעץ עם אנשים נוספים שעשו את השינוי הזה. בכל אופן, אתם צריכים להיות עצמכם – כלומר, להרגיש טוב, להרגיש ב'שם' הכי טוב, במקום הכי טוב. לגבי השינויים החיצוניים – לא נורא 'להתחפש'... שינוי כזה לא נקרא שאתה יוצא מהמהות שלך או מהעצמיות שלך.

אנכי והילדים המדור לילדי ישראל

קשר עם פאנת

הקשת שפנת עמו ה', בה הבטיח ה' שלא להביא עוד מבול; בפרשה שעברה מספר על ברית בין הבתרים, בה מבטיח ה' לאברהם את ארץ ישראל ושניו ובניו ירשו אותה; בסוף אותה הפרשה פנת ה' עם אברהם ברית נוספת, בה מבטיח ה' להיות לו וזרעו לאלקים. בפעם הזו מבקש ה' מאברהם שיצטרף גם הוא אל הברית וישמר אותה, ולשם כך עליו לזרות בגופו את ברית המילה; בפרשה שלנו פנת אברהם ברית עם אבימלך; בהמשך התורה נפגש עוד בריתות: הברית בחורב, לפני הכניסה לארץ, ועוד.

מה זה בעצם לזרות ברית?

חבר'ס כפג'ו

אנו יודעים שברית היא קשר בין שנים. לדגמה, שני חברים שטוב ונעים להם יחד – לשחק, לפטפט או כל דבר אחר – כורתים ביניהם ברית, החלטה להיות חברים. גם מדינות כורתות ביניהן ברית, ומסכימות בהסכם חתום

שלום ילדים!

מה שלומכם? אני חיב לספר לכם בדיחה ששמעתי השבוע:

איש אחד היה זקוק לסכום כסף. הוא פנה לגמ"ח (מקום שנותנים הלוואות למי שצריך) ובקש את הסכום. "רק לשבוע. תוך שבוע אני מחזיר את כל הסכום", הבטיח. כעבור שבוע מתקשר אליו בעל הגמ"ח: "מה עם הפסף?" ענה הלווה: "בעצם אחזיר רק עוד חדש". "אבל הבטחת שבוע!" הזכיר בעל הגמ"ח. "כן, הבטחתי, אבל לא הבטחתי לקיים..."

למה החלטתי לספר לכם אותה? אלף כי היא מצחיקה, אבל לא רק. היא הזכירה לי רעיון מאוד עמוק בהסידות – **בריתת ברית.**

הבטחות יש לקיים, וזה דבר ברור. אבל בריתת ברית היא צעד אחד נוסף. הבטחה מתוך פונה לקיים אותה בכל מחיר ובכל תנאי נקראת בתורה ברית. לפני שבועים, אצל נח, קראנו על ברית לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע" הרב שילה אופן.

הדויק גם אם יתגלו קשיים, שלא יהיה לנו בדיוק הכי כ"ף. למה? כי הקשר הוא מעל ההגיון שלנו. אנחנו מאמינים אחד בשני.

מתי אומרים על משהו שמאמינים בו? כ"ף לא רואים אותו. אם רואים – לא צריך להאמין, הנה הוא. למשל: אם חלילה קרה לי אסון? יהיה קשה לי לראות איזו טובה צומחת מ"ף, אבל אני מאמין ש"ף טוב, וכל מה שהוא עושה הוא לטובתי.

כ"ף אנחנו מאמינים אחד בשני, אנו יכולים להיות בטוחים שהקשר בינינו לא יפסק לעולם. אני אוהב אותך לא בגלל שנתת לי משהו אלא כי אנחנו דבר אחד, בעצם.

כ"ף (כ"ף)

אתם עוד זוכרים את השם שלי, ר"ף? כ"ף שלא תשכחו אותו אתן לכם רמז לרעיון שלמדנו הרגע. ילדים, תרגיל חבור בבקשה: כמה עולה המלה **כ"ף** בגימטריא? יפה, 612. וכעת לתרגיל חלוק: מי מתנדב? נחלק את **כ"ף** ל-6, מה נקבל? את המלה **אמונה** (102).

כ"ף היא שש פעמים אמונה.

מה זה אומר ל"ף? זה לא סתם משחק מספרים, רואים פה השגחה פרטית: כשאדם עומד הוא מק"ף סביבו בששה כוונים – ימין, שמאל, קדימה, אחורה, מעלה ומטה. כ"ף שני חברים נמצאים וקשורים אחד לשני הם עלולים להפרד

שלא להלחם אחת בשני ו"ף לקיים ביניהם קשרים של מסחר וכלכלה. למה בעצם כוונתם כ"ף? אם לשני החברים טוב אחד עם השני שימשיכו פשוט להיות חברים. אם לשתי המדינות משתלם לקיים ביניהם קשר שפשוט ימשיכו ב"ף. האם חסר לשני הצדדים משהו? מה פשר הטקסט הזה? אבל באמת משהו בכל זאת חסר. חברות רגילה בנויה על מה שקורה בינינו כרגע. נקרא לזה חברים לפי ההגיון. בעצם אנחנו חברים כרגע רק כי זה מסתדר לנו, כי זה נחמד ונעים לשנינו. אבל מה יקרה אם יום אחד זה ישתנה? אולי אחד מאתנו ימצא חבר שיהיה לו יותר כ"ף אתו? אולי סתם ישעמם לנו יחד?

חברות מסוג כ"ף עלולה יום אחד להפסק. אתמול הבאת לי מהממתק שלך אז אנחנו חברים. ואם מחר לא יהיה לך ממתק? כ"ף לא נהיה חברים? חכמינו קראו לקשר כ"ף "אהבה התלויה בדבר". כ"ף אשר חולף – חולפת גם האהבה בין השנים, ו"ף חלילה עלולה להפוך למריבה.

בשביל חברות אמיתית צריך לכוונת כ"ף.

חברים אלף כ"ף

כ"ף היא קשר בין שנים, המחליטים שהקשר ביניהם לא יפרד לעולם – הם יחד, יהיה מה שיהיה. הקשר בינינו

בְּמִשְׁךָ כָּל הַדּוֹרוֹת מְסֵרוּ יְהוּדִים אֶת
נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וְאִם נִבְדַּק נִרְאָה
שֶׁהֵם לֹא הָיוּ דוֹקְאֵי תַלְמִידֵי הַחֲכָמִים אוֹ
הַיְדֻעָנִים הַמְּפֹלְגִים. הַיְהוּדִי פָּשוּט קָשׁוּר
לֵה' בְּקֶשֶׁר חֲזָק וְעֲצָמִי כִּי... פָּשוּט כָּהֵן,
אִי אֶפְשָׁר אַחֲרָת! אֶת הַקֶּשֶׁר הַזֶּה אָנוּ
מְטַבְּעִים בְּגוֹפֵנוּ בְּבְרִית הַמִּילָה.

לְכָל מְטַבֵּעַ יֵשׁ שְׁנֵי צְדָדִים, נְכוּן? אִז
גַּם ה' קָשׁוּר אֵלֵינוּ בְּאוֹתוֹ סוּג קֶשֶׁר –
קֶשֶׁר שֶׁל בְּרִית שְׁלֵא יוֹפֵר לְעוֹלָם, זֵהִי
מֵה שְׁיֵהִיָּה. "אָנוּ עִמָּךְ וְאַתָּה אֵלֵינוּ!"
כַּעַת אֶפְשָׁר לְהִדַּק חֲגוּרוֹת. בְּלֵם
קָשׁוּרִים? יוֹצֵאִים לְדָרְךָ...

שְׁנֵי צְדָדִים לְשִׁמּוֹר אֶת הַבְּרִית הַנִּצְחִית
עִם ה'!

שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

5?

וְלִהְיוֹת פְּצָל לְכוּנִים שׁוֹנִים – אֶחָד יְכוּל
לְלַכֵּת יְמִינָה וְהִשְׁנִי שְׁמֵאלָהּ, אֶחָד יַעֲלֶה
לְמַעְלָה וְהִשְׁנִי יֵרֵד לְמַטָּה. זֶה מְאֹד
הַגִּיוּנִי, לְכָל אֶחָד יֵשׁ גַּם עֲסוּקִים מְשֻׁלוּ,
לֹא תִמְדִּים נִמְצָאִים יַחַד. מֵה בְּכָל זֹאת
יִחַבֵּר בִּינֵיהֶם? הָאֲמוּנָה. כְּלוּמָה, בְּרִית
הִיא קֶשֶׁר שֶׁל אֲמוּנָה אֶחָד בְּשְׁנֵי, וְגַם
כַּאֲשֶׁר הוּא פְּנֵה לְכוּוֹן הַהֶפְרֵךְ מִמִּנִּי –
אֲנַחְנוּ תִּמְדִּים יַחַד!

בְּרִית שְׁלֵמָה עִם ה'

נִחְזֹר לְבְרִית עִם ה': הַקֶּשֶׁר שֶׁל יְהוּדִי
עִם ה' הוּא קֶשֶׁר שֶׁל אֲמוּנָה. אֲנַחְנוּ
קָשׁוּרִים לֵה' לֹא רַק כִּי הוּא עוֹשֶׂה לָנוּ
טוֹב (וְהוּא עוֹשֶׂה לָנוּ בְּלִי סוּף) וְלֹא כִּי
אֲנַחְנוּ מְבִינִים אוֹתוֹ (וְיֵשׁ הֲרֵבָה מֵה
לְהַבִּין). יֵשׁ בִּינֵינוּ קֶשֶׁר מֵעַל וּמֵעֵבֶר
לְהַגִּיוֹן שְׁלֵנוּ, לְמַעְלָה מִטַּעַם וְדַעַת.

החיים עם אברהם אבינו – אותו אנו מלווים בפרשיות השבוע – מלאי שמחה ורצופי אתגרים. "אחד היה אברהם", אך מתודעת האחדות שלו, על ריבוי הופעותיה, אנחנו יכולים וצריכים ללמוד עד אין-סוף. אברהם הוא "קנין אחד" של הקב"ה, המרים את ידיו כדי להקנות את השמים והארץ לא-ל עליון. אברהם, "ראש כל המאמינים", עומד בכל הנסיונות ומתקדם מחיל אל חיל – מהחיים ה'סודיים' שלו, לפני שהגיע לארץ ישראל; דרך שינוי-המהות שלו עם ברית המילה וקריאת השם אברהם, והמשך ברצף של נסיונות המסתיים בעקדת יצחק; ועד ל'העברת השרביט' ליצחק, כשהוא "זקן בא בימים" המבורך בכל ורווה נחת מהמשך הדורות. אברהם מגלה לעולם את ה' וזוכה לכך שה' יבחר בעבודתו ויגלה עד כמה יקרה בעיני עבודת האדם. בסופו של דבר, מאברהם, הראשון להאיר את אור ה' בעולם, נמתח קו אחד עד למשיח צדקנו, המסיים את העבודה בה החל אברהם. לריבוי הגוונים הללו בלימוד שלנו מאברהם אבינו מוקדש השבוע הגליון. שיעור אחרי שיעור נחשפות פנים חדשות בעבודת אברהם, במבט כללי על חייו, בהתבוננות פרטית על נקודות חשובות בתוכם וגם בהעמקה באחת מפניני-הכוונה של התפלה דרכה מתנוצץ אצלנו אברהם יום-יום.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר